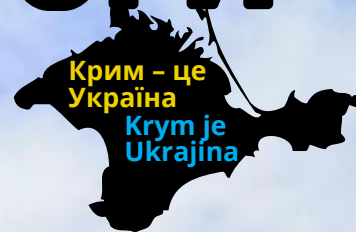

**Культурно-політичний місячник
для українців у Чеській Республіці**
Kulturně-politický měsíčník pro Ukrajince v České republice

№ 5/2021, рік XXIX
č. 5/2021, ročník XXIX
www.ukrajinci.cz

пороги

ВІДКРИТИЙ ДИПЛОМАТ

З Надзвичайним та Повноважним Послом України в Чеській Республіці – про його дипломатичну роботу, відкритість для мас-медіа, російську дезінформацію, Врбетице, українську громаду у Чехії та Латвії, мову, заробітчанство, коронавірус, транспортне сполучення між Чехією й Україною, відновлення могил видатних українців у Чехії й багато іншого – в ексклюзивному інтерв'ю часопису «Пороги»...

А також у номері: співпраця архівів, підтримка Чехією цілісності України, вишиванки на чеських діячах, перемога українського фільму на пражському кінофестивалі, виставка під відкритим небом, ґрантова програма для чесько-українських проектів, заява чеського Сенату, арешт посередників в Пардубицях; інтерв'ю з мовним омбудсменом Тарасом Кремінем про захист української мови; що потрібно Путіну від України? коротко; роман Анатолія Дністрового «Б-52» вийшов чеською мовою.

Посол Євген Перебийніс з дружиною Ольгою біля українського дерева на Алеї порозуміння, що з'єднує населені пункти Гостівіце та Бнеч біля Праги. Понад 60 країн тут мають «свої» деревця. Фото прес-служби посольства.

Співпраця архівів: докази репресій проти чехів у СРСР

Галузевий державний архів СБУ наприкінці травня передав чеським партнерам України чергову частину оцифрованих архівних свідчень про репресії проти чехів у Радянському Союзі. Ці документи НКВС-КДБ стануть частиною веб-порталу про судовий процес проти чеських вчителів 1931 року у Харкові.

«Архівна співпраця з дослідження спільних сторінок історії для Чехії та України має значний потенціал у сфері культурної дипломатії. Виявлення та публікація у відкритому доступі архівів репресивних органів тоталітарного режиму дає змогу чеському та українському суспільствам краще зрозуміти один одного. А це є запорукою розвитку міцних двосторонніх взаємовідносин», – заявив директор архіву СБУ Андрій Когут.

Під час зустрічі у Галузевому державному архіві СБУ Надзвичайний і Повноважний посол Чеської Республіки в Україні Радек Матула та представник Інституту дослідження тоталітарних режимів (м. Прага) Адам Граділек анонсували, що запуск порталу про судовий процес проти чеських вчителів 1931 року у Харкові запланований на 14 червня. А це – 90-та річниця Харківського процесу.

За словами Адама Граділека, в Архіві вдалося виявити та оцифрувати понад 8 тисяч архівних справ на репресованих чехів та громадян Чехословаччини. Разом з тим, він зазначив, що архівні документи про чеську громаду Криму, а також окремі території Донецької та Луганської областей, у зв'язку з окупацією, зараз недоступні для опрацювання науковцями.

Чеський дипломат Томаш Павлічек, історики Адам Граділек та Андрій Когут під час передачі архівних даних про репресії проти чехів у СРСР.

Посол Чеської Республіки в Україні наголосив на важливості двосторонньої співпраці, яка не тільки посилює

чесько-український діалог, але також є прикладом для багатьох країн ЄС та Східного партнерства. Радек Матула подякував директору Архіву СБУ за проведену роботу та висловив задоволення про всебічну підтримку архівної співпраці.

Вл. інф.

Чеські діячі вдягли вишиванки

Відомі представники політичної, громадської та культурної сфер Чехії привітали українців зі святом, одягнувши вишиванки, переважно подаровані українською громадою. Підтримали вишиванковий флешмоб экс-міністр закордонних справ Чеської Республіки Томаш Петршічек, голова правозахисної та гуманітарної організації «Людина в біді» Шимон Панек, а також творча родина Мішиків – дисидент і музикант Владімір Мішик та його син – співак та актор Адам Мішік. Таким чином чехи висловили солідарність з Україною, поділившись світлинами в соціальних мережах.

Томаш Петршічек до знімку додав: «Напередодні 30-ої річниці незалежності бажаю Україні, яка протистоїть небезпеці зі сходу, всього найкращого. Українці – наші природні партнери, десятки тисяч українців живуть у Чехії, ставши частиною нашого суспільства. Україна заслуговує на

підтримку». Шимон Панек: «Попри всі перешкоди – зовнішні й внутрішні – Україна прямує на Захід, а не на Схід, тобто туди, де держава й державна влада служать громадянам, а не навпаки. Незабаром Україна відсвяткує 30-річчя незалежності. Власне, це вже третя спроба українців мати власну державу, і я щиро за них вболіваю, щоб на цей раз у них справді все вдалося!» Родина Мішиків: «Бажаємо Україні всього найкращого напередодні серпневого 30-річчя незалежності. З великим задоволенням долучаємося цим фото до Міжнародного дня української вишиванки». Свято вишиванки проводиться уже 15 років у третій четвер травня. До карантину День української вишиванки в Празі відзначався доволі широко – зокрема, проводилися марші у вишиванках центром чеської столиці, відбувалися концерти і зустрічі у визначних місцях. Минулого року

Шимон Панек та Томаш Петршічек в українських вишиванках.

українське об'єднання «Берегиня» зібрало декількох прихильників біля пам'ятника Тарасові Шевченку для спільного фото у масках та вишиваних сорочках, цього ж року через діючі в травні обмеження на громадські акції зустріч була скасована, тож усіх, хто має національний одяг, закликали прийти у ньому на роботу або вийти на вулицю, а також поширити у соціальних мережах.

Вл. інф.

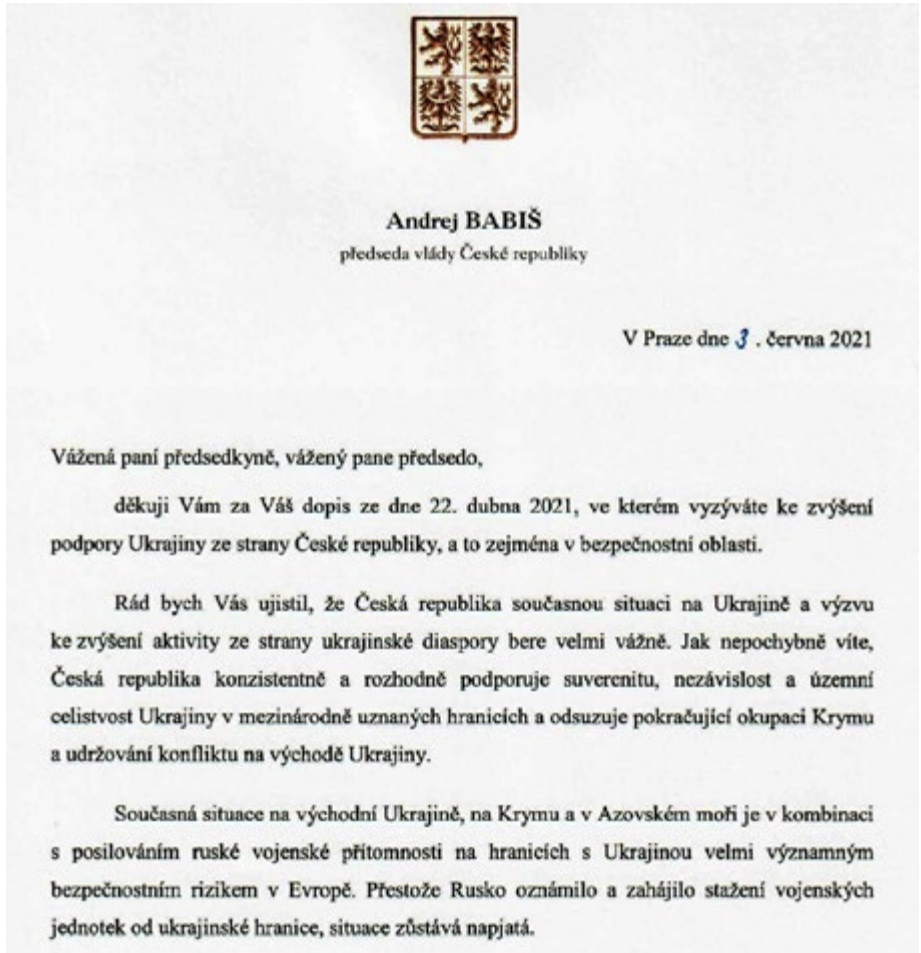
Бабіш підтвердив підтримку цілісності України

Прем'єр-міністр Чеської Республіки Андрей Бабіш надіслав відповідь на листа української громади в Чехії в зв'язку з агресивними діями Росії, спрямованими проти суверенітету України. У своїй відповіді він зазначив, що Чеська Республіка незмінно підтримує суверенітет, незалежність і територіальну цілісність України в міжнародно визнаних кордонах, а також засуджує окупацію нею Криму і підтримання конфлікту на сході України. «Актуальна ситуація на сході України, в Криму та в Азовському морі в поєднанні з посиленням військової присутності Росії на кордонах з України є великим ризиком для безпеки Європи. І хоча Росія заявила про відведення військ від українського кордону, однак ситуація залишається напруженою», – ідеться у листі.

Прем'єр-міністр Чехії також відзначив, що «чеська дипломатія регулярно підтримує Україну в рамках ЄС, НАТО, ОБСЄ, Ради Європи, а також на базі

інших міжнародних організацій. Таким чином вона не лише допомагає утримувати в полі зору міжнародної спільноти інформацію про загрози, які стоять перед Україною з початку окупації Криму, але також активно допомагає посилювати здатність України протистояти тиску Росії». Звернення від імені української громади до Андрея Бабіша та урядової уповноваженої з прав людини Гелени Валкової було надіслане 22 квітня у рамках спільної акції Європейського Конгресу Українців. Організації українців різних країн надсилали своїм урядам листи-звернення з проханням підтримати Україну в період загострення російської агресії. Крім Чехії, з подібними листами на підтримку своєї Батьківщини виступили українські громади Бельгії, Іспанії, Німеччини, Угорщини, Франції, Хорватії та інших країн.

дар

Уривок з відповіді прем'єр-міністра на листа української громади.

Українська стрічка виграла на празькому кінофестивалі

Найкращим фільмом цьогорічного празького кінофестивалю документальних фільмів про права людини «Один світ» стала стрічка української режисерки Аліни Горлової «Цей дощ ніколи не скінчиться?» («Z deště pod okar») (Україна, Латвія, Німеччина, Катар 2020 – 103 хв.). Фільм розповідає про життя 20-річного Андрія Сулеймана, який працює з жертвами збройних конфліктів. Від конфлікту в Сирії до війни в Україні — існування Андрія ніби обрамлене вічним потоком життя і смерті. Фільм побудовано на тонкій межі між війною і миром, традицією і прогресом, на контрасті до яких режисерка показує географічну розділеність, але згуртованість в колі родини. Сюжет знятий у чорно-білій техніці і розділений на дев'ять частин. «Ми були в захопленні від того, наскільки детально, послідовно і обдуманно фільм розкриває героїв та їхні історії. Цей фільм – дуже вдалий зразок всіх аспектів роботи над фільмом», – пояснює своє рішення журі фестивалю, який відбувався від 10 до 28 травня. Члени журі також додали, що вибрати переможця їм було дуже просто, оскільки найкращий документальний фільм представляє мистецтво в найчистішому вигляді, яке здивувало членів журі й взяло за серце. Вони залишилися під величезним враженням від таланту молодого режисерки та її творчої команди. Міжнародний фестиваль кінофільмів про права людини був заснований у 1999 році товариством «Людина в скруті». Вже другий рік він пройшов переважно онлайн, де також можна було переглянути стрічки та проголосувати за них. Фільми згодом показують у автокіно-театрах, літніх кінотеатрах під відкритим небом, у школах.

Вл. інф

Постер до фільму «Цей дощ ніколи не скінчиться?»

Виставка до 30-ліття Незалежності України

У Празі 7 червня просто неба відкрилася виставка до 30-ліття незалежності України. Два десятки панелей, оформлених у кольорах національного прапора української держави, розташовані на площі Іржі з Подебрад, розповідаючи про історію незалежності України у XX столітті. Виставку під назвою «Довга дорога до незалежності. Історія України в XX столітті» підготував історик Інституту вивчення тоталітарних режимів Давід Свобода за допомогою колеґ-істориків та архівістів. Більшість фотографій, які підбирали Анна Хлебна та Ярослав Файзулін, надали українські інституції – Бібліотека Олега Ольжича, Музей Івана Гончара, Музей визначних особистостей української культури, державні та приватні архіви та були підготовлені у співпраці з істориками з Українського інституту національної пам'яті. Виставку готували два роки. «Ми маємо з українцями спільного набагато більше, ніж нам би хотілося чути», – вважає Давід Свобода. У Чехії по чотирьох десятиліттях тоталітарного режиму після Оксамитової революції 1989 року багатьом хотілося «забути» про існування східних сусідів, відгородитися від них ментально, розвернутися політично, економічно і культурно в бік Заходу. Але три пореволюційні десятиліття, на думку Давіда Свободи, показали, що чехи все ще

мають багато спільного з сусідами зі сходу, і без розуміння тих викликів, які постали, зокрема, перед українцями у XX столітті, буде важко зрозуміти власну історію і вивчити її уроки. Виставка починає свою розповідь з визвольних рухів, що формувалися у цей час у межах двох імперій – Російської та Австро-Угорської, в яких жили українці. Далі йдуть основні віхи XX століття – проголошення незалежності у 1918 році (того ж року, що і Чехословаччина) на тлі Першої світової війни, спроби створити національну державу, поразка визвольного руху в Україні (на відміну від Чехословаччини). Виставка показує, чим обернулася для українців невдача у побудові власної держави – колективізація, Голодомор, сталінські репресії. Далі розповідається про складні перипетії Другої світової війни в Україні, включно зі складними стосунками з окупаційною владою, винищенням євреїв у Голокості, боротьбою УПА проти радянської влади, але також і проти присутності поляків на території, яка, за їхньою мрією, мала стати незалежною Україною. Не минула виставка і «брежнєвську еру» – зростання добробуту радянських людей, але водночас і придушення всіх проявів свободи, боротьбу правозахисного руху і, зрештою, початку горбачовської «перебудови». Цей період був позначений

найбільшою в світі ядерною аварією в Чорнобилі. Свою власну Оксамитову революцію могли б нагадати чехам події на українському Майдані і, врешті, поставити в контекст останні події – війну на сході, яка триває, та окупацію та анексію Росією українського Криму. На думку посла України Євгена Перебийноса, який був присутній на відкритті виставки, вона є важливою подією, тому що протягом багатьох десятиліть чеське суспільство було позбавлене об'єктивної інформації про історію України. Виставку на площі Іржі з Подебрад можна було побачити з 7 до 28 червня 2021 року. Співорганізаторами виставки були Міський округ Праги 3 та Посольство України в Чехії.

Марія Щур

Історик Давід Свобода на тлі виставки до Незалежності України на празькій площі Іржі з Подебрад. Фото Марії Щур, «Радіо «Свобода».

Підтримка для чесько-українських проектів

Безпековий центр «Європейські цінності», розташований у Празі, запустив чесько-український форум підтримки неурядової співпраці. У його рамках будуть надані невеликі – до 50 тисяч крон чеських – гранти на підтримку чесько-українських зв'язків. У Києві на другому засіданні Чесько-українського міжурядового форуму 26 травня була представлена програма підтримки спільних чесько-українських проектів, що реалізуються неурядовими організаціями обох країн. Центр «Європейської цінності» координуватиме цю програму. Протягом 2021 року експертна комісія відбере щонайменше 13 спільних чесько-українських проектів, кожен з яких буде підтриманий максимальною сумою 50 000 чеських крон (приблизно 65 000 гривень). «Ми хочемо посилити взаємну неурядову співпрацю і раді, що тепер можемо запропонувати фінансову підтримку для менших проектів», – каже Давід Стулік, керівник Східно-

європейської програми Безпекового центру «Європейські цінності» та співголова Чесько-українського форуму. Ми збираємось підтримувати проекти, які сприятимуть обміну досвідом та ноу-хау між чеськими та українськими неурядовими організаціями та продовжуватиме зміцнювати контакти між людьми. Чесько-український форум був заснований у Празі 3 травня 2019 року під час підписання відповідного меморандуму заступником міністра закордонних справ. Перша зустріч в рамках форуму також відбулася у Празі 5 лютого 2020 року. З чеського боку участь у ній взяли представники громадянського суспільства та неурядових організацій, які активно залучені до побудови й розвитку чесько-української співпраці та діалогу. Друга зустріч відбулася 26 травня 2021 у Києві, під час якої був анонсований початок цієї програми, яка фінансується Міністерством закордонних справ Чехії. Кінцевий термін подання проектних пропозицій – 25

червня 2021 року. Термін реалізації проектів – від 1 до 4 місяців 2021 року. Буде надана фінансова підтримка проектам у таких сферах, як місцеві громадські ініціативи, залучення громадян до суспільного життя на місцевому рівні, захист навколишнього середовища, свобода вираження поглядів та доступу до інформації, включаючи свободу медіа, розбудова інституцій верховенства права, просування необхідних реформ, рівність та принцип недискримінації, захист прав людини.

Вл. інф.

Фото із засідання чесько-українського форуму в Києві.

Заарештували чотирьох посередників

Арештом чотирьох вихідців із Тячівського району Закарпатської області України, яких чеська поліція звинувачує у масовому нелегальному працевлаштуванні іноземців, переважно громадян України, та ухилянні від сплати податків, завершилася масштабна операція чеських правоохоронців. Чотирьох посередників (на заробітчанах ському жаргоні їх називають «клієнтами») звинувачують у тому, що вони нелегально постачали дешево робочу силу з України на чеський ринок праці, переважно у сільське господарство. За даними чеського слідства, вони також обирали своїх співвітчизників, недоплачували їм зарплату. Операцію провели наприкінці травня правоохоронці Пардубиць та Градця Кралоуго. «Ми затримали головного члена банди, який називає себе «босом», членів його сім'ї та ще двох людей, які перевозили робітників до Чехії», – сказав на пресконференції слідчий у справі Ондржей Старий. В операції взяли участь майже 100 співробітників поліції та понад 50 співробітників митниці. Йшлося про одну з найбільших поліцейських операцій за останні роки. «Пройшли обшуки у місцях проживання підозрюваних, в гуртожитках українських робітників, офісах та сільськогосподарських кооперативах, загалом у двадцяти місцях у п'ятих регіонах Чехії», – сказала речниця поліції Ева Матурова. Прізвищ затриманих у поліції називати відмовляються, посилаючись на законодавство про захист персональних даних та в інтересах слідства. При цьому поліцейські не чіпали звичайних робітників, хоча і допитали деяких з них. Затримані – чоловіки віком 34-43 років. Їх звинувачують у ухилянні від сплати податків у особливо ве-

ликих розмірах, за що їм загрожує ув'язнення від п'яти до десяти років. Частина отриманих незаконним шляхом коштів вони вклали у нерухомість, частину – обмінювали на долари. Двоє із чотирьох затриманих мали резиденції в регіонах Градець-Кралоуе та Центральночеському краї. Та фірми, через які працевлаштовували українських заробітчан, були розкидані по всій Чехії. При будь-якій підозрі – засновували нові й нові фірми. «Я розумів, що це була дуже багата і впливова закарпатська родина. І місцеві люди самі зверталися до них за допомогою в пошуку праці в Чехії. Люди приїжджали за безвізовим режимом на три місяці, працювали без дозволів, їхнє становище було вразливим, чим і користалися «боси». На момент операції більшість ошуканих робітників були за межами Чехії», – розповідає чеський журналіст Марек Вотке, який був присутній на прес-конференції. «Боси» були обережними: гроші знімали невеликими сумами з кількох банкоматів, завжди на невеликі суми – до 10 тисяч крон, щоб уникнути звітності та перевірок. Також через підставні компанії вони розподіляли гроші за фіктивними рахунками. Правоохоронці вважають, що від січня 2018 року до квітня 2020 року завдані збитки державі становлять майже 41 мільйон крон. Скільки вони не виплатили самим робітникам – встановити важко через брак заяв від потерпілих. Поліцейські кажуть, що посередники забирали собі 40 відсотків від заробленого мігрантами на найважчих та найбрудніших роботах. Виплачували їм часто тільки мінімальну зарплату, а то й менше. Саме податкова служба у регіоні Вишочина і помітила дивну поведінку

Скрін-шот з відео пардубицької поліції, знятого під час облави на підозрюваних посередників. Опубліковано SNN Prima News.

дев'яти юридичних осіб і розпочала моніторинг за їхніми складними бухгалтерськими операціями. У справі вже записано понад 10 тисяч сторінок. На перші судові засідання, можливо, доведеться чекати ще півтора-два роки. Восени минулого року за подібними статтями були заарештовані двоє підприємців, також вихідців із Тячівського району. Однак вони були більш відомі за своєю громадсько-політичною діяльністю: просували ідеї відокремлення Закарпаття від України, хизувалися тісними зв'язками з Росією, президентом Чехії Мілошем Земаном та ультраправим популістичним політиком Томіо Окамуру. Василя Джугана та Михайла Тяска, які у своїй резиденції під Пардубицями «Дашицькі підвали» створили самозвану «Всесвітню раду Підкарпатських русинів», засудили до попереднього ув'язнення за підозрою в ухилянні від сплати податків. Наразі їх випустили з-за ґрат, однак слідство триває. Тут п'ять фізичних та одна юридична особа притягуються до відповідальності за зменшення податків, зборів та подібних обов'язкових платежів у великому розмірі.

Марія Щур

Чеський Сенат підтримав цілісність України

10 червня Сенат (верхня палата) Парламенту Чеської Республіки виступив на підтримку України та засудив російську агресію. Чеські парламентарі більшістю голосів прийняли постанову «Щодо актуальної ситуації на території суверенної держави Україна, окупованої військами Російської Федерації». Проти постанови не проголосував жодний сенатор. У прийнятому документі Сенат закликає до невідкладного звільнення всіх українських громадян, які незаконно утримуються та ув'язненні на території

Кримського півострова та в Росії; виступив з вимогою до Росії невідкладно припинити бойові дії та порушення прав людини у Криму та на окупованих територіях східної України; констатував, що російські посадові особи, чия діяльність або бездіяльність уможливили або зумовили військові злочини проти України, постануть перед міжнародним кримінальним судом; підтримав незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України у її міжнародно визнаних кордонах; підтримав політику ЄС щодо невизнання незаконної анексії

Автономної Республіки Крим та міста Севастополь, а також застосування обмежувальних заходів ЄС у відповідь на ці дії Росії. Прийняття постанови ініціював Голова Комітету з питань закордонної політики, оборони та безпеки Павел Фішер, який зазначив у своєму виступі перед чеськими депутатами: «Ця постанова – це прояв солідарності, нагадування про значення незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України в її міжнародно визнаних кордонах».

Вл. інф.

Втручатися у внутрішні справи інших країн – табу

Посол Євген Перебийніс: у 2028 році хотів би приїхати до Праги і представляти Україну як повноправного члена НАТО або ЄС

Запитував: Олекса Лівінський

Євген Перебийніс, Надзвичайний та Повноважний Посол України в ЧР.

За новітню історію чесько-українських стосунків у Празі ще не було настільки активного українського посла, яким став Євген Перебийніс. Сотні виступів у мас-медіа, заяви, численні зустрічі із посадовцями, участь у акціях громади, проведення власних заходів, видання публікацій, порятунок пам'ятників на могилах відомих українців та самих могил і навіть відправка спеціального пасажирського потяга – це далеко не весь перелік усього, що здійснив амбасадор протягом останніх чотирьох років – звісно, разом зі співробітниками посольства.

Ми багато пишемо про його діяльність у коротких замітках і публікували з ним інтерв'ю. Роботи за ці чотири з половиною роки зроблено чимало, тож сьогодні ми запросили пана посла до великої розмови, де зосереджуємося на специфічних для громади питаннях. Незважаючи на останні «карантинні» півтора роки, стосунки між українцями й чехами були жвавими. Звісно, не минули ми й теми впливу нашого «північного сусіда» на них.

Євген Перебийніс народився у 1968 році у Тернополі, закінчив Київський державний університет імені Тараса Шевченка. Розпочав кар'єру дипломата у 1992 році. Крім Чехії, працював у дипломатичних представництвах України у Словаччині та Греції, був послом України у Швеції та Латвії, а також речником МЗС України. З 23 січня 2017 року є Надзвичайним та Повноважним Послом України у Чеській Республіці.

Шановний пане посол, за останні чотири роки Ви роздали десятки інтерв'ю та коментарів чеським та українським журналістам. Чи підрахували хоч приблизно, скільки? Які з них і на які теми запам'яталися найбільше? Які вважаєте найцікавішими?

Я ніколи не ставив собі за мету дати щонайбільше інтерв'ю. Але оскільки одним із моїх головних обов'язків є доносити до чеського суспільства українську позицію, а Росія робила і робить усе можливе, щоб дискредитувати нашу державу в світі, то доводиться спілкуватися з пресою доволі часто. У перші півроку після мого призначення на посаду вийшло відразу кілька надцять інтерв'ю. Увага до подій в нашій країні була надзвичайно високою, але відчутно бракувало голосу самої України, який би пояснив усі процеси, що відбуваються у нашій державі, насамперед – в контексті російської агресії проти України.

У Чехії не так багато журналістів, які б принципово цікавилися Україною. Мені здається, що майже усі вони зверталися до мене по розмову, дех-

то навіть по кілька разів. Тож можна сказати, що за ці роки вдалося до-стукатися до читацької аудиторії дуже різних видань. Загальну кількість назвати складно – рахунок точно піде на десятки, а можливо й перевалив через сотню⁰. Більшість з публікацій так чи інакше стосувалися російської агресії проти України, окупації Криму чи двосторонніх відносин між нашими державами. Набагато приємніше, звісно ж, розповідати про українські здобутки – в економіці, в культурі або ж в інших сферах. Вони є і їх немало, але, на жаль, чеських журналістів ці питання цікавлять не так часто, як українсько-російська війна.

Не буду Вам називати конкретне інтерв'ю, яке мені сподобалося, щоб нікого не образити. Скажу лише, що, як колишній речник МЗС, який мав справу з багатьма журналістами, надзвичайно ціную коли вони приходять на розмову підготовленими, знаючи про тебе не лише ім'я та прізвище і назву посади, а трохи більше. Ну і, звісно ж, коли запитання є не банальними, а цікавими, підготовленими спеціально для тебе.

Яким, на Вашу думку, є ефект від такої значної присутності українського посла у чеських мас-медіа?

У сучасних реаліях постправди дуже важливо називати речі своїми. Росія веде війну не тільки кулями, а й масованою дезінформацією, тому інформаційний фронт часом не менш важливий, ніж військовий. Від перших днів свого призначення на посаду я, наприклад, намагаюся боротися з не-правильною, на мою думку, термінологією, яку вперто застосовують деякі чеські журналісти. Скажімо, коли російських військових називають проросійськими «сепаратистами», «повстанцями» та хто знає як іще. Або ж коли тих, хто окупував українську територію, називають «днр» або «лнр». Пояснюю журналістам, що для цього є офіційні терміни, які використовуються в тому числі й міжнародними організаціями – тимчасова окупаційна адміністрація, окремі райони Донецької і Луганської областей, російські окупаційні війська. Це не дрібниці, а надзвичайно важливі речі, бо в тому числі й за допомогою вигідної їй термінології Росія намагається легалізувати окупацію української території. Мені здається, що зараз чеське суспільство набагато краще розуміє, що відбувається на сході України і в Криму, ніж це було ще кілька років тому.

Я чудово розумію, що якщо я, як офіційний представник держави, не буду ці речі пояснювати, журналісти знайдуть пояснення в російських дже-

релах. Працювати на випередження для нас критично важливо. Крім того, моя відкритість для ЗМІ несе іще один важливий сигнал – нам, українцям, немає чого приховувати. Ми ведемо визвольну боротьбу. Ми не захоплювали жодної чужої території, а лише намагаємося звільнити свою. Тому ми відкриті до всього цивілізованого світу і готові нести відповідальність за кожне сказане нами слово.

Дипломати переважно мало спілкуються зі ЗМІ, а якщо спілкуються, то уникають гострих, однозначних відповідей. Ви ж можете бути значно відвертішим. Наприклад, часто висловлювались дуже критично не тільки щодо політики Росії, а й діяльності чеських проросійських кіл. Чи не виникали у зв'язку з цим якісь, умовно кажучи, зауваження з чеської сторони – президента чи його оточення, МЗС, політиків, журналістів?

Ні, таких «зауважень» з боку офіційних кіл не було. Та й власне для цього й не було жодних підстав. При всій своїй відкритості я чудово знаю, що може, а що не може робити дипломат. Я ніколи не дозволяю собі втручатися у внутрішні справи країни, в якій я працюю. Це в дипломатичній роботі – табу. Водночас, коли дії тих чи інших політиків зачіпають інтереси України, або ж якщо хтось висуває безпідставні звинувачення на адресу моєї держави, то я не лише можу, а й зобов'язаний реагувати, роз'яснювати офіційну позицію України і, якщо потрібно, вносити пропозиції у свою столицю щодо вжиття тих чи інших заходів. Ну, наприклад, коли хтось з чеських політиків порушує законодавство України, незаконно відвідує окуповані Росією території.

Комуністи, «окамурівці», прихильники Вацлава Клауса чи читачі різноманітних конспірологічних сайтів на зразок «аеронету», «протіпроуду» тощо звинувачують Україну у тому, що вона «не хоче миру» і «втягує Чехію у війну з Росією». Що б Ви відповіли на подібні закиди?

Подібні заяви з боку проросійських пропагандистських медіа, як правило, з'являються тоді, коли Росії необхідно замаскувати або виправдати свої агресивні дії. Востаннє такі звинувачення на адресу України звучали нещодавно у квітні, коли в Кремлі намагалися відвернути увагу світової спільноти від масивної концентрації своєї армії біля наших кордонів. Подібні активісти, причому не лише в Чехії, а й в інших країнах, в таких випадках як по команді починають продукувати однотипні

Нарада у посольстві у День Вишиванки 2021.

fakenews. Тактика, яку ви описуєте, дуже типова для Росії – звинувачувати свою жертву в тому, що Кремль збирається робити сам.

Якщо російські спецслужби за наказом найвищого російського керівництва підривають склад зброї на території Чехії – то невже це Україна втягує Чехію у війну? Я думаю, що переважна більшість громадян Чехії дуже добре розуміє, звідки загрожує справжня небезпека. Потрібно усвідомити, що гібридна війна Росії проти Заходу, в тому числі й Чехії – це не щось гіпотетичне, що може бути, а може й ні. Ця війна вже тут, вона триває і події останніх місяців це, на жаль, підтвердили. Багато чого в найближчому майбутньому залежатиме від того, чи здатні будемо ми – цивілізований світ – дати Росії жорстку й консолідовану відповідь на її дії.

Чи вступаєте Ви взагалі в дискусію із подібними структурами, чи відповідаєте на їхні запити? Адже вони все-таки мають чималий вплив у чеській політиці, фракції у парламенті тощо... Саме через інформування про події в Україні вони подавали масу скарг на громадське Чеське Телебачення, наприклад. Чеські комуністи у квітні 2016 навіть проводили акції протесту перед посольством України...

Я не ховаюся від дискусій і, якщо потрібно, готовий їх вести будь з ким. Інша справа, що завданням деяких пропагандистів є не дискусія, а провокація і намагання використати той чи інший привід для поширення своєї брехні. Це потрібно враховувати, щоб

своєю участю не легітимізувати цю брехню і своїми ж руками та своїм авторитетом не допомагати невідомим борцям «дезінформаційного фронту» підвищувати свою впізнаваність. Крім того, слід розуміти, чи є взагалі сенс дискутувати з представниками тих чи інших політичних сил, які звикли отримувати вказівки виключно в Москві. Перевиховати їх точно не вдасться. Та й не моє це завдання. Це, знову ж таки, справа чеського суспільства. Тому, мабуть, в деяких випадках краще приберегти сили для більш конструктивних занять.

З якими чеськими структурами, державними органами, політичними партіями чи ЗМІ, навпаки, найкомфортніше працювати українському послові?

Я намагаюся заручитися підтримкою якомога ширшого спектру політичних сил у Чехії, тому підтримую контакти з великим колом чеських партнерів з різних політичних партій та громадських організацій, а також урядових і парламентських структур. Насамперед, звісно, з тими, хто причетний до налагодження українсько-чеських двосторонніх відносин – керівництвом Міністерства закордонних справ, членами Уряду, депутатами і сенаторами обох палат парламенту. При цьому я однаково активно спілкуюся з представниками партій як урядової коаліції, так і опозиції. Це, до речі, звичайна практика для дипломатів, оскільки їхнім завданням є отримувати різносторонню інформацію і працювати над створенням сприятливого середовища для розвитку двостороннього співробітництва не лише в цей конкретний

момент, а й, як мінімум, на середньострокову перспективу.

Нещодавня ситуація із висланням російських дипломатів із Праги та загалом зниження персоналу дипломатичних представництв РФ у Чехії викликала небувалий резонанс. І це лише через вибухи на складах із двома людськими жертвами. В одному із раніших інтерв'ю Ви казали, що російське посольство в Празі найбільше з усіх і переповнене агентами спецслужб, і що це не є секретом. Чому виникла така ситуація саме із цією амбасадой? РФ повністю отримала її у спадок від усього колишнього СРСР?

Те, що Прага ще до недавнього часу була плацдармом для російських спецслужб в усьому регіоні, справді не є таємницею. Про це чеські ЗМІ писали багато разів. Так, це перейшло росіянам у спадок від СРСР разом із величезною нерухомістю, якою буквально нашпигований цілий район Праги. Чому так сталося? Однозначно важко

сказати. Мабуть, тут є багато факторів – і згадана нерухомість, і географічне становище, і прихильне, як вважали росіяни, ставлення до Росії місцевого населення. Що стосується останнього твердження, то тут, як на мене, вони дещо переоцінюють себе. Так, в частини населення Чехії безумовно є русофільські настрої, але тих, хто розуміє справжню сутність Росії як агресора і окупанта, мені здається, тут значно більше. А після розкриття деталей терористичного акту у Врб'єтіце таких людей очевидно стане ще більше.

В Києві теж є величезне посольство РФ, консульства в Одесі, Харкові чи Львові, але діалогу практично немає. Чи вдавалася Україна за всі сім років війни Росії проти України до подібних кроків, як це зробила Чехія? Можливо, це було менш публічно? Якою загалом є перспектива дипломатичних стосунків між Україною й Росією на найближчі роки?

Видворення з України російських шпигунів, які працюють під дипломатичним прикриттям, відбувається доволі часто. Буквально нещодавно, якраз в той самий час, коли Чехія вислала групу росіян, двох російських дипломатів вислала й Україна. Зроблено це було у відповідь на провокаційні дії росіян проти співробітників українських дипломатичних установ на території Росії. Формально дипломатичні відносини між Україною і Росією зберігаються, однак фактично вони перебувають у замороженому стані. В обох столицях відсутні посли, що означає значне пониження рівня відносин. Переважна

більшість наших дипломатів, які залишаються в Росії, це – консули, завдання яких дбати про дотримання прав наших громадян і головне десятків українських політичних в'язнів, які незаконно утримують в російських тюрмах. Мені важко сказати, як виглядатиме ситуація за кілька років, але переконаний, що про повернення до звичних відносин не може бути навіть мови доти, доки Росія не припинить свою агресію, не поверне окуповані території і не компенсує завдані колосальні збитки. Я вже не кажу про вбитих росіянами тисячі українців, життя яких ніким і нічим не можуть бути компенсовані. Моральна прірва, створена Росією між нашими народами, очевидно існуватиме протягом ще не одного покоління.

Вас призначав послом ще попередній український президент Петро Порошенко. Нині ж цю посаду займає його опонент Володимир Зеленський. Чи означає це, що, принаймні у зовнішній політиці, є певна згода між п'ятим та шостим президентами України?

Після президентських виборів зовнішньополітичні пріоритети України залишилися незмінними. Можливо, можна говорити про ті чи інші тактичні нюанси, нові ідеї та ініціативи, проте стратегічно зовнішньополітичних курсів України продовжує ґрунтуватися на ключових пріоритетах, а саме – консолідації міжнародної підтримки у протидії російській агресії та інтеграції України до ЄС і НАТО. З цієї точки зору в роботі Посольства існує однозначна наступність. Як в наших діях, так і в наших словах, які ми доносимо до відома міжнародних партнерів, не відбулося жодних основоположних змін.

А які є відмінності? Наприклад, українська громада Чехії торік висловлювала занепокоєння, що процес поступової українізації призупиниться...

Я не маю відчуття, що процес посилення позицій української мови припиняється. Більше того, за останні два роки цей процес отримав новий інструментарій у вигляді окремих статей Закону про державну мову, які почали набувати чинності. Запрацював мовний омбудсмен, яким є надзвичайно шанована мною людина і фахівець Тарас Кремень. Мені здається, що повернення української мови в усі сфери життя неможливо зупинити. Кожен з нас, на якій посаді б не працював і чим би не займався, має утверджувати українську мову власним прикладом, демонструючи важливість її впровадження не лише як мови державних інституцій, освіти, культури, бізнесу, а й як мови міжнародного спілкування, мови виховання дітей в родині.

Раніше Ви були послом у Латвії, де є теж чисельна українська громада, однак вона останнім часом зайняла суперечливу позицію, де-факто підтримала російських окупантів й агресорів, через що Світовий Конгрес Українців виключив її зі своїх лав. Чи за своєї каденції в Ризі Ви помічали там такі тенденції і яка ситуація з українцями країн Балтії панує сьогодні?

Ситуація в українській діаспорі Латвії справді складна. Значна її частина, в силу різних історичних обставин, культурно, інформаційно та ідеологічно перебуває у просторі так званого «руського міра». Для них Росія продовжує залишатися «братом», війни вони намагаються не помічати, а свою «українськість» проявляють лише «поїданням» сала та час від часу співанням пісень. Нерідко – в компанії та за гроші з тих самих «братів» і навіть російського посольства.

З іншого боку там є здорова і патріотична частина громади, яка переймається тим, чим живе сьогодні Україна, збирає гуманітарну допомогу, допомагає лікувати наших поранених військовослужбовців. Коли я був там Послом, то саме з цією патріотичною частиною діаспори співпрацював. Усі спроби «перевиховати» та «переконати» ту проросійську групу, на жаль, виявилися марними. Тому я однозначно підтримую кроки, які були вжиті нашим Посольством у Ризі з метою виключення цих псевдоукраїнських організацій Латвії зі складу Світового Конгресу Українців. До речі, перед прийняттям свого рішення кілька керівників СКУ дзвонили мені, щоб почути й мою думку щодо ситуації. Сподіваюся, що моя точка зору допомогла їм прийняти правильне рішення.

Якщо ми вже заговорили про українську громаду – яке враження про її діяльність у Чехії склалося у Вас?

Ситуація в українській громаді Чехії принципово інша. Тут практично немає організацій, які б ставили під сумнів необхідність боротьби України проти російської агресії, переважна більшість так чи інакше залучається до збору гуманітарної допомоги, оздоровлення діточок наших героїв, боротьби з російською пропагандою. Звісно, і тут Росія намагалася створити ложні псевдоукраїнські структури, але особливо це їм не вдалося. Деструктивну і провокаційну діяльність окремих осіб, які себе видавали за українських активістів, українська громада одразу ж відкинула.

Мені надзвичайно комфортно співпрацювати з представниками чеських українських організацій. Передусім

тому, що в переважній більшості питань ми – однодумці. Така співпраця відбувається насамперед в рамках Координаційної Ради керівників українських організацій, створення якої я ініціював практично у перші дні після свого призначення. На початках, як мені здалося, між деякими організаціями були певні «тертя» чи особисті непорозуміння, але зараз атмосфера загалом є робочою і конструктивною. Сьогодні українська громада Чехії є як ніколи згуртованою, у ній практично відсутні будь-які серйозні протиріччя, тим більш ідеологічного плану. Так і має бути. Адже українці у Чехії – величезна сила, яка має всі підстави для того, щоб її голос тут був почутий. Але для цього вона має бути єдиною.

До березня 2020 року українська громада та посольство України в ЧР проводили разом дуже часто різноманітних заходів – марш вишиванки, дитячі вечори на Миколая тощо. Крім того, Вас можна було зустріти на «Празькому Майдані», «Маланці», осінніх Днях української культури і ще багато де. Карантин унеможливив проведення більшості подібних акцій. Як Ви вважаєте, чи вдасться відновити таку ж активність громади після подолання коронавірусу й завершення карантинних заходів?

Дуже сподіваюся, що активне українське життя у Чехії відновиться одразу ж, як тільки це дозволить епідеміологічна ситуація. На жаль, через пандемію чимало цікавих акцій і проєктів нам довелося або скасувати, або відкласти, або ж перенести в онлайн. При всіх позитивах онлайн-акцій ніщо, звісно, не може замінити живого спілкування. Я знаю, що більшість українців і друзів України вже скучили за останні роки. Всі пам'ятають, що часто українські акції відбувалися мало не щодня, а інколи ставалося й так, що вони проходили одночасно і тому декому доводилося обирати, куди все ж таки піти. І хоча відкидати від інтернет-акцій багато кому буде важко, вірю, що рано чи пізно ми все ж таки відновимо відчуття насиченого культурного життя української громади в Чехії.

Ви відвідали українські громади у різних містах Чехії – у якому місті чи регіоні Вам особливо сподобалося? Можливо, особливо запам'яталася якась зустріч?

Дуже важливо, що українське життя вирує не лише у Празі, але й в регіонах Чехії. Через те, що в регіонах українців менше, то й можливості у них обмеженіші, ніж у столиці. Якщо у Празі до пандемії, як я уже казав, у багатьох

Євген Перебийніс не лише часто дає інтерв'ю чеським журналістам, а й сам дописує у чеській газеті.

виникало відчуття перенасиченості подіями, то в регіонах було і є відчуття культурного голоду. Я надзвичайно ціную те, з якою емоційною віддачею українці в деяких чеських регіонах підходять до організації українських акцій. А тому з великим задоволенням приймаю їхні запрошення на такі події. Але називати якісь конкретні міста чи регіони я з Вашого дозволу не буду, щоб нікого не образити. Я однаковою мірою вдячний всім за те, як вони вкладають свою душу, час і зусилля в роботу організацій і підготовку заходів.

У Чехії діє кілька десятків товариств, які об'єднують українців і немає єдиної організації, як, наприклад, у Польщі. Хтось називає це традиційною українською відсутністю єдності, хтось – демократичним поділом за інтересами або навіть конкуренцією. Вам же ж доводиться працювати з усіма. На Вашу думку, така ситуація є перешкодою чи, навпаки, перевагою у роботі з громадою?

Звісно, коли існує єдина потужна організація, то це відкриває перед громадою додаткові можливості впливу на уряді тих чи інших країн. Українці у Чехії є однією з найбільших національних меншин, а тому я завжди у спілкуванні з громадою наголошую на тому, що їхньою програмою максимум мало б бути те, щоб голос українців у Чехії був почутий. Сподіваюся, колись настане час, коли ми зможемо побачити когось з чеських українців і в парламенті Чехії. Чому б і ні? З іншого боку, специфіка української

громади в Чехії відрізняється від тієї, що існує, скажімо, в Польщі. Так склалося, що тут виникло багато різних організацій, кожна з яких займає свою нішу і присвячує свою діяльність тим чи іншим пріоритетним завданням – збереженню української культури, допомозі українським військовим, патріотичному вихованню дітей, догляду за місцями пам'яті, захисту прав українських працівників тощо. Є й класичні організації, які виникли ще на початку 90-х років минулого століття, такі, наприклад, як «Українська ініціатива». Таке різноманіття організацій з одного боку може виглядати як певна роздробленість, проте в даному випадку це не має якогось суттєвого впливу на єдність позицій, з якими виступають українці Чехії. Вони можуть не погоджуватися, сперечатися стосовно якихось тактичних питань, але щодо стратегічних, таких як територіальна цілісність України, боротьба з російською агресією – серед них панує однозначна єдність. Крім того, як я вже згадував, усе, що стосується спільних для українців Чехії тем, ми маємо змогу обговорювати в межах Координаційної ради. Вона хоч і не є організацією, проте, слугує надзвичайно ефективним координаційним майданчиком.

Пригадую, у 2007-2009 роках була програма підтримки закордонних українців, коли товариствам українців за кордоном виділялися певні кошти на діяльність, підтримку культури, освіти тощо. Тодішній міністр закордонних справ Борис Тарасюк під час візиту до Праги казав, що деякі товариства згодом мали проблеми зі звітністю, адже йшлося про бюджетні кошти. Зараз Україна в іншій ситуації, звичайно, але все-таки певна підтримка діяльності закордонних українців є. У якій формі вона відбувається?

Тут я хотів би відштовхнутися від більш близької історії, ніж 2007-2009 роки. Програми підтримки українців тоді справді існували, проте наймасштабнішими за всю історію вони були у 2017-2019 роках. Продовжують реалізовуватися вони і зараз, хоча фінансові ресурси, які на це виділяються, у зв'язку з пандемією протягом останнього року трохи зменшилися. Завдяки цим програмам нам протягом трьох років – з 2017 по 2019 – вдалося реалізувати цілу низку, а якщо точніше, то 92 спільних з діаспорою проектів. Це і підтримка українських суботніх шкіл та проведення українознавчих таборів для дітей, і проведення днів української культури, українських фестивалів та відзначення українських свят, і підтримка україномовних пері-

одичних видань та інтернет-ресурсів українських громадських організацій, і переклад та видання чеською мовою творів української літератури, і впорядкування місць української пам'яті на території Чехії. І це ще далеко не все. Щоб детально перерахувати всі реалізовані проекти нам, мабуть, не вистачило б цього інтерв'ю. Що стосується звітності, то в цьому плані у нас практично не виникає серйозних проблем. За ці роки і ми, і українські організації (а ми не оминули увагою практично жодну з них) навчилися ефективно співпрацювати в цих питаннях.

На початку 2017 року могили Олександра Олеся та його дружини з Праги довелося терміново переносити до Києва. Напевно, це стало поштовхом до порятунку інших могил та пам'ятних місць українців у Чехії. Скільки загалою таких визначних місць вдалося врятувати? Як слід, на Вашу думку, на майбутнє робити, щоб надалі не виникало подібних ситуацій?

Те, що сталося з могилою Олеся, відбулося буквально за місяць до мого приїзду до Чехії. Зізнаюся, що для мене це було величезним потрясінням, а для нас усіх – уроком, який ми повинні засвоїти, щоб подібна ситуація більше ніколи не повторилася. Оглядаючись назад, вважаю, що тоді можна було уникнути такого драматичного розвитку подій, проте зараз про це вже, очевидно, немає сенсу говорити. Важливо інше – потрібно зробити все для того, щоб могили визначних українців у Чехії були надійно захищені. Проте, що це буде одним з моїх головних пріоритетів, я прийняв рішення одразу ж після прибуття до Чехії.

Свою роботу ми зосередили на трьох ключових напрямках. По-перше, це пошук і ретельний облік місць пам'яті. По-друге – адопція (тобто проплата оренди місця) тих могил, в яких немає власника і яким загрожує знищення. І по-третє – ремонт і реставрація тих могил і пам'ятників, які знаходяться у незадовільному стані. Протягом 2017-2020 років коштом української держави таким чином було впорядковано майже 40 українських місць пам'яті як у Празі, так і в інших містах Чехії, зокрема в Подєбрадах, Ліберці, Брно, Пршібрамі, Пардубицях, Градці Краловому, Йозефові, Мнелніку. Зокрема, йдеться про могили таких відомих особистостей як Іван Горбачевський, Іван Пулюй, Спиридон Черкасенко, Софія Русова, Наталена Королева та багатьох інших. Крім того, було відремонтовано кolumбарій в Подєбрадах, де зберігається прах Дмитра Антоновича, Євгена Чикаленка, Михайла Бринського.

Я особливо пишаюся тим, що ми відновили практично всі найбільші пам'ятники воякам армії УНР, які знаходяться на території Чехії. Насамперед це стосується пам'ятника за проектом В.Касіяна в Ліберці, пам'ятника роботи О.Лятуринської в Пардубицях, пам'ятника роботи М.Бринського в Пршібрамі, а також масштабної реконструкції меморіалу українським воякам, які загинули під час Першої світової війни в Брно. У співпраці з громадською організацією «Український меморіал» нам вдалося зібрати та систематизувати інформацію про українські поховання на території Чехії, з якою будь-хто може ознайомитися на сайті www.ukrmemorial.eu. У цьому електронному каталозі можна не лише прочитати інформацію про ту чи іншу особистість, але й побачити фотографії могили чи пам'ятника, а також отримати на гугл-мапі точні координати їхнього розміщення.

Усю цю роботу з впорядкування місць пам'яті я вважаю одним з головних наших досягнень за ці роки. По-перше, сьогодні ми маємо можливість прийти до впорядкованих і доглянутих могил та вклонитися українцям, які знайшли свій останній притулок у чеській землі. По-друге – завдяки вжитим нами заходам та налагодженій співпраці з відповідними чеськими інституціями, сьогодні можемо бути переконаними, що могили визначних українців у Чехії на найближчі роки надійно захищені від руйнування і знищення.

У кількох інтерв'ю Ви казали, що приємно чути добрі відгуки від чеських роботодавців про українських робітників-мігрантів, але все ж закликаєте чеські фірми переносити виробництво в Україну, інвестувати там, створювати робочі місця. Чи відгукнувся хтось на такий заклик?

Я не втомлююся закликати чеських підприємців йти в Україну, розмішувати там виробництво, створювати дочірні та спільні підприємства і саме таким чином вирішувати проблему дефіциту трудових ресурсів в Чехії. Так, є кілька прикладів, коли окремі компанії, переважно невеликі, саме так і зробили. Сьогодні в Україні активно працює понад 200 чеських компаній і чимдалі більше чеських підприємців дивиться на Україну не лише як на місце збуту товарів чи джерело сировини, а й як на перспективне місце для капіталовкладень. Однак, на жаль, цей процес не такий швидкий, як нам цього хотілося б. Існують певні стереотипи, які декому важко переступити. Але вода камінь точить. Дуже сподіваюся, що ми побачимо зовсім інші цифри по мірі інтеграції України в європейський

економічний простір та розширення виробничої кооперації українського та європейського, у тому числі й чеського, бізнесу.

Минулого року активіст Ярослав Чепа протестував проти невивлати зарплати українським трудовим мігрантам перед одним із заводів у Чехії. Протестом він черговий раз привернув увагу до проблеми зловживання посередницькими агентствами становищем заробітчана, особливо під час пандемії. Чи розмовляли Ви про це з паном Ярославом? Як скарги надходять від українських працівників у ЧР й чи може посольство якось вплинути на недобросовісних посередників?

Так, ми знайомі з паном Ярославом. З його організацією «Іноземець не раб» ми частково співпрацювали, коли треба було евакуювати наших громадян під час першої хвилі пандемії у березні-квітні минулого року. І про його діяльність, спрямовану на захист прав українських працівників нам також відомо: тоді ми ініціювали проведення у консульстві нашої спільної тристоронньої зустрічі з роботодавцем.

Питаннями допомоги громадянам України, права яких були порушені, наші консули займаються практично щодня. Найчастіше скаржаться на невивлату зарплати або її частини, незабезпечення роботодавцем працівника відповідним страхуванням чи неналежними умовами праці. Таким громадянам ми допомагаємо скласти та подати відповідні заяви до поліції та інспекторатів праці. В тих випадках, коли посольству вдається встановити прямий контакт з посередником чи роботодавцем, ми проводимо відповідні зустрічі і бесіди та намагаємося переконати їх виконати свої зобов'язання перед працівником. Нерідко це дає результат.

Торік, коли почалася пандемія коронавірусу, посольство у соцмережі «фейсбук» заснувало групу «Захист українців Чехії». Чи довела така порівняно нова форма комунікації із громадянами України в Чехії свою ефективність?

Вважаю, що ця ініціатива однозначно себе виправдала. Особливо на початковому етапі, коли ця група під час найгарячішої фази пандемії слугувала своєрідним дискусійним і координаційним майданчиком. Ми створювали її саме для того, щоб люди, які, скажімо, втратили роботу і не можуть через закриття кордонів повернутися додому, могли знайти праймалий тимчасовий заробіток. Або ж, щоб ті, хто має змогу допомогти, надали цю допомогу адрес-

но – тим, хто її найбільше потребує. В раках цієї групи ми інформували громадян про те, як можна дістатися в Україну, а також про епідеміологічні заходи, які вживаються чеським урядом. Сьогодні група налічує понад 7200 учасників, що, я вважаю, є досить солідною аудиторією. Зараз вона вже фактично живе власним життям. Ми лише стежимо, щоб учасники дотримувалися визначених правил комунікації.

До речі, чи довелося Вам особисто, Вашому оточенню, працівникам посольства зіткнутися із ковідом-19? Чи вплинула хвороба на діяльність установи?

Восени минулого року частина наших працівників, насамперед консульських, перехворіли коронавірусною інфекцією. На щастя, перебіг хвороби пройшов без серйозних ускладнень, але нам довелося закрити консульство на кілька тижнів. Пандемія, звісно, серйозно вплинула на роботу Посольства. Консульський прийом ми вже рік здійснюємо виключно за попередньою онлайн реєстрацією, аби уникнути масового скупчення людей в один час на одному місці. Звичайно ж, усе це відбувається за дотримання усіх можливих санітарних та епідеміологічних заходів – респиратори, дезінфекція, дистанція. Безумовно, ця ситуація вплинула й на інші сфери діяльності установи – політичну, економічну, культурну. Багато чого довелося скасовувати, переносити, в тому числі в онлайн. Ми вже звикли, що зустрічі урядовців, депутатів, послів проходять за допомогою відеоконференцій. Як би ми до цього не ставилися, але це наша реальність, до якої мусимо пристосовуватися.

В Україні багато хто сумнівається у необхідності щеплень проти ковіду-19. А як Ви до них ставитеся? Закликатимете земляків погоджуватися на вакцинацію?

Я є однозначним прихильником вакцинації. Вважаю, що це єдиний шлях, який дозволить нам повернутися до відносно нормальної ситуації. Тому звісно ж, я закликаю і закликатиму наших співвітчизників зробити щеплення проти COVID-19, як тільки у них з'явиться така можливість.

Багато громадян України під час поїздки з Чехії додому користуються послугами приватних перевізників – «бусиків». Вони зручні у тому, що доставляють «від дверей до дверей», іноді дають так звану «гарантію перетину кордону», але водночас з ними трапляються аварії. Пасажири і водії при цьому опиняються у чеських, польських, словацьких лікарнях, часто без належних страховок. Буває, і гинуть. Що би

Під час акції української громади в Празі – після панахиди на Олшанському цвинтарі.

Ви порадили співгромадянам, щоб уникнути таких ситуацій? І як у них діяти?

Найважливіше при плануванні будь-якої поїздки, а тим більше за кордон – це, звичайно, медичне страхування. Наявність страхового полісу від провідної європейської страхової компанії є гарантією того, що у випадку, якщо ви не дай Боже потрапите до лікарні, то зможете отримати належну медичну допомогу. Ми не радимо купувати формальні поліси «за 150 гривень», які, як показує практика, не покривають жодних витрат. Укладаючи договір страхування слід з надійними страховими компаніями, які відразу ж, у разі настання страхового випадку, гарантують лікарням покриття видатків. Те ж саме стосується і «бусиків». Не зайвим буде поцікавитися технічним станом таких транспортних засобів, наявністю відповідних страхових полісів тощо. Навіть елементарно звернути увагу на те, скільки часу водій перебуває за кермом – це у ваших же інтересах.

Торік Вам вдалося організувати спеціальний евакуаційний потяг з Праги до Перемишля і далі до Львова й Києва. Та через протиепідемічні заходи регулярне пасажирське сполучення між Україною й Чехією функціонує у обмеженому режимі. Потяги через кордон від Перемишля до Львова й від Кошиць до Мукачева не курсують, авіакомпанії відкладають анонсоване відновлення польотів. Чи можна

сподіватися, що після завершення пандемії відновиться повноцінне пасажирське сполучення між країнами, зокрема залізничне й авіаційне?

Залізничне сполучення зараз справді не функціонує так, як планувалося до пандемії. Наскільки мені відомо, то відповідні транспортні компанії проробляють відновлення такого сполучення одразу після того, як хоча б частково відкриються кордони. Автобусне сполучення фактично й не зупинялося. Хіба що у березні-квітні минулого року, коли кордони були майже повністю закриті. Що ж стосується авіаційного сполучення, то поступово відновлюється й воно: крім Чеських авіаліній, які регулярно літають в Україну протягом майже всього кризового періоду, кілька місяців тому повернулася до Праги й українська компанія МАУ. Літають і так звані «лоукости», зокрема у Пардубіце. У докризовий період нам вдалося досягти домовленості про розширення географії та зростання кількості маршрутів авіасполучення між країнами. Ці домовленості залишаються в силі. Важливо, що й чеська сторона також підтверджує готовність до подальшої лібералізації ринку повітряних перевезень між двома країнами. **Вже понад рік де-факто не працює безвізовий режим для громадян України з країнами ЄС. З наступного року має бути запроваджена система ETIAS, через яку українці наперед реєструватимуть поїздки до країн ЄС, сплачуючи за це певні кошти (попередньо – 7 євро). Теж**

планують країни запровадити ковід-паспорт. Чи можна говорити про те, що вже такої свободи пересування, яка для українців діяла від 11 червня 2017 року до березня 2020 року, вже ніколи не буде?

Дуже сподіваюся, що вже найближчим часом в Європейському Союзі та в інших частинах світу почнуть вживати кроки, спрямовані на відновлення свободи пересування. У випадку з Україною насамперед йдеться про розморожування безвізового режиму з ЄС. Очевидно, в першу чергу це стосуватиметься тих громадян, які будуть провакциновані проти COVID-19. Боюся, однак, що свободи пересування у тому вигляді, як ми її знали до 2020 року, вже не буде. Ті речі, про які Ви згадуєте – ковід-паспорти, додаткові реєстрації, можливо й інші нововведення, стануть невід'ємною частиною нашого життя. До цього треба ставитися спокійно і з розумінням, оскільки все це робиться з міркувань безпеки. І не лише, до речі, епідеміологічної. Світ перебуває у стані перманентних гібридних загроз, а тому зайвими безпекові заходи ніколи не будуть. Якщо ви – чесний громадянин, і вам немає чого приховувати, то й додаткові безпекові заходи й перевірки вам ніяк не зашкодять.

Багатьох громадян України, які працюють у Чехії, цікавить питання сплати податків в Україні. Як насправді треба діяти трудовим мігрантам, щоб уникнути проблем із податковими органами України? Якщо коротко, то потрібно вчасно подавати щорічні податкові декларації про отримані за кордоном доходи. Сплачувати податки в Україні – це обов'язок усіх громадян, незалежно від того, де вони працюють. **Також багатьох, хто має стаж і в Україні, і у Чехії, хвилює пенсійне забезпечення. В Україні цього року має бути запроваджена накопичувальна система пенсійного страхування, також у певних випадках рекомендується добровільно сплачувати внески до Пенсійного фонду України. Водночас від 2001 року між нашими країнами діє Договір про соціальне забезпечення. Як він зараз працює і як може вплинути на його дію пенсійна реформа в Україні?**

Договір про соціальне забезпечення успішно використовується нашими громадянами. Він надає можливість, наприклад, переформити виплату української пенсії на банківський рахунок, відкритий у чеському банку. Багато наших громадян використовують цю можливість. Що стосується того,

Євген Перебийніс з дружиною Ольгою (праворуч, в центрі світліни) під час параду вишиванок 2019 року.

як на цей договір вплине пенсійна реформа, то давайте дочекаємося її остаточного вигляду. Якщо буде така необхідність, то сторони можуть внести до Договору відповідні зміни. **У 2017 році був заснований Український інститут, який займається популяризацією української культури за кордоном. Так, як популяризує чеську культуру й мову Чеський Центр, відділення якого є й у Києві. У Празі вже діють Угорський й Румунський культурні інститути. Чи засновуватимуться подібні відділення Українського інституту за кордоном, зокрема і в Празі?**

Нещодавно було оприлюднено стратегію розвитку Українського інституту на наступних десять років, включно з відкриттям його філій за кордоном. Наразі цей документ не передбачає відкриття відділення Інституту у Празі. Не виключаю, однак, що ці плани можуть бути в якийсь момент переглянуті. Поки тут немає Українського інституту, то його функції – я вважаю досить успішно – виконує і виконуватиме наше Посольство. До речі, з Українським інститутом в реалізації деяких проектів ми активно співпрацюємо. Зокрема, минулого року ми спільними зусиллями забезпечили участь україн-

ського письменника у фестивалі «Ніч літератури» в Празі. Сподіваємося, що така ефективна співпраця збережеться й надалі.

В посольстві Ви заснували конкурс для перекладачів української літератури на чеську мову, на сторінках всіляко популяризуєте українські книжки, фільми, мистецтво серед чехів. Звідки у Вас така приязнь до богемістики?

Власне, це не просто приязнь – я й за освітою богеміст, оскільки закінчив Київський університет за спеціальністю чеська мова і література. Тому Чехія в моєму житті відіграла особливу роль – з точки зору як дипломатичної кар'єри, так і професійного інтересу та особистих симпатій до цієї країни. Що стосується ініційованих посольством заходів з популяризації у Чехії української мови та літератури, то це справді було і є одним з пріоритетів моєї роботи. Конкурс перекладачів з української, український стенд на книжковій ярмарці «Світ книги», фестиваль українського фільму – це лише невелика частина з того, що нами було ініційовано і реалізовано разом з українськими організаціями одразу ж після мого прибуття до Чехії, і без чого вже важко уявити українське життя у Чехії. До речі, багато з цих

ідей належать моїй дружині Ользі, яка також є богемісткою, і яка надає мені величезну допомогу в роботі, зокрема на культурно-гуманітарному напрямку. Володіючи величезним обсягом знань як в царині літератури, так і в історії українсько-чеських взаємин, Ольга для мене є незамінним джерелом інспірації та ідей у роботі, за що я їй дуже вдячний.

Які побажання Ви б хотіли залишити українцям Чехії після завершення своєї місії у Празі?

Сподіваюся, що найголовніше, що я зможу залишити українцям Чехії, це результати моєї роботи. А для побажань, гадаю, ще настане час. **Читав Вашу статтю про «вісімки», де Ви коротко переповідаєте чесько-українські зв'язки, свою діяльність протягом тих років... Що б Ви хотіли написати на цю тему у 2028 році?**

Цікаве запитання. Давайте пофантазуємо. Наприклад, у 2028 році я міг би приїхати до Праги на якусь важливу зустріч у складі делегації України як повноправного члена ЄС. Ну або, скажімо, НАТО. Чому б ні? Було б гарне доповнення до статті про мої доленосні чеські «вісімки».

Дуже Вам дякуємо за надані ґрунтовні відповіді на питання.

Атаки на мовний закон тривають постійно

Тарас Кремень, головний захисник української мови, розповідає про непросте, але впевнене відродження рідної мови українців на телеканалах, у побуті, освіті та серед урядовців

Запитував: Олекса Лівінський

Тарас Кремень під час он-лайн інтерв'ю українським журналістам.

Тарас Кремень був обраний урядовим уповноваженим із захисту української мови торік, 8 липня. За цей час позиції української мови в Україні посилились як на законодавчому, так і на побутовому рівнях. Однак розвитку рідної мови українців встромляють палиці у колеса – переважно проросійські та консервативно-прорадянські сили у парламенті, а також різноманітні бульварні або пропагандистські телеканали та новинні сайти. У зв'язку з цим ми вирішили розпитати пана Тараса про його діяльність на посаді головного «мовного інспектора».

Тарас Кремень – із 2018 року професор Миколаївського національного аграрного університету та Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. У 2000–2018 роках він був доцентом кафедри української літератури, заступник декана факультету філології та журналістики, професор Миколаївського національного університету імені В. Сухомлинського. У 2014–2019 роках був народним депутатом від «Народного фронту», з 2010 до 2014 року був депутатом

Миколаївської обласної ради і в 2014 році – її головою. Є автором близько 100 наукових праць, присвячених історії української літератури, статей із шевченкознавства, книг з краєзнавства, присвячених голодомору 1932–1933 років, історії та становлення правоохоронних органів, підприємств житлово-комунального господарства України, публікацій та виступів в українських та зарубіжних ЗМІ. Є сином лауреата Шевченківської премії, закарпатського та миколаївського поета Дмитра Кременя.

Шановний пане Кремень, влітку минулого року, у зв'язку із поданням скарги до Конституційного Суду про нібито неконституційність нового закону про мови, ряд українських організацій Чехії висловлювали занепокоєння, і свого листа з протестом передавали до посольства України в Празі. Чи змінилася ситуація відтоді?

3 листопада 2020 року відбулося закрите засідання Конституційного Суду України з розгляду подання депутатів про конституційність закону про мову відбулось, однак рішення судді не винесли. Коли буде наступний розгляд справи – невідомо. Проте моя позиція як Уповноваженого із захисту державної мови, яка була висловлена як офіційно в листах на адресу Конституційного Суду України, так і публічно, залишається незмінною. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» повністю відповідає Конституції України. Він регулює виключно питання застосування державної мови у публічних сферах, чітко визначених у ньому, та спрямований, передусім, на захист права громадян на використання, отримання послуг, взаємодію з державою/органами місцевого самоврядування державною мовою. Однак, в певних сферах (напр.: послуги) не заборонено комунікацію з іншими особами іншими мовами, прийнятними для сторін, якщо про це просить сама особа.

Значна частина норм Закону фактично дублюють або уточнюють законодавчі норми, які вже діють в Україні. Це, наприклад, стосується звернень громадян, захисту прав споживачів, демонстрації фільмів, вимоги щодо володіння державною мовою для зайняття посад державної служби, діловодства, документообігу, сайтів органів влади тощо. Тобто значною мірою Закон не запроваджує нових вимог та порядків, а лише фіксує статус-кво. Деякі з таких норм, які дублюють норми інших законів, вже фактично оцінювалися КСУ на предмет їхньої

відповідності Конституції. Насамперед, це стосувалося «освітньої» статті, на якій авторами подання зроблено особливий акцент. Ця стаття Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» фактично дублює норми Закону «Про освіту», який раніше КСУ визнав конституційним. У своєму рішенні КСУ дійшов висновку, що «освітні» норми спрямовані на «створення для всіх громадян України умов, необхідних для оволодіння державною мовою, з метою забезпечення у подальшому можливості здійснювати професійну діяльність в обраній галузі із застосуванням державної мови». Тож, тут створено кращі умови для повноцінної інтеграції національних меншин і корінних народів у суспільство. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» регулює застосування державної мови, а не мов корінних народів та національних меншин та лише визначає деякі особливості застосування інших мов поряд із державною. Відсутність у Законі згадок про ті чи інші мови жодним чином не означає, що він перешкоджає розвитку, використанню чи захисту цих мов відповідно до Конституції та законів України.

Сьогодні провідне місце української мови як державної визнає понад 95% українців. Це підтверджує, що питання єдиної державної мови об'єднує українців, а не роз'єднує, як це намагаються нав'язати нам ззовні. Проте, в умовах гібридної війни, в тому числі, на інформаційному та мовному фронтах, ми досі бачимо ініціативи окремих політиків, які дбають про власні рейтинги, а не про країну.

Чи тривають подібні намагання скасувати закон або його певні норми?

Атаки на мовний закон тривають постійно, починаючи з моменту його ухвалення – 19 квітня 2019 року. Проте я переконаний, що будь-які законодавчі ініціативи, які перешкоджають імплементації мовного закону, не мають жодних перспектив. Ми бачили, як деякі парламентарі, всупереч чинному законодавству України, хотіли внести зміни щодо обов'язкового використання державної мови в освітньому процесі, як хотіли скасувати чи відтермінувати штрафи за відмову надавати інформацію та послуги державною мовою. Та, на щастя, такі ініціативи провалилися.

Нещодавно у парламенті зареєстрували нові законопроекти, якими хочуть відкласти до невідомого часу норму про обов'язкову демонстрацію візуальної продукції українською мовою

або ж супровід культурно-мистецьких, розважальних чи видовищних заходів. Це при тому, що ця норма має почати діяти з 16 липня 2021 року. Тобто на підготовку до імплементації ст. 23 сфера культури мала два роки, але мусимо констатувати: медіагрупи чинять опір та не хочуть розвивати державну мову.

Всі ці ініціативи вчоргове демонструють, що ми рухаємось у правильному напрямку. Перекоаний, що будь-які атаки на мовний закон – це спроби нанести удар по конституційному ладу України. Подібні законопроекти – це приниження української мови, приниження громадян України. Такі дії не сприяють порозумінню, а вкотре намагаються роз'єднати суспільство. І кажимо відверто: спроби внесення змін до мовного закону – це ретрансляція тих наративів, які ми чуємо «з-за поребрика» і на яких постійно наголошує «п'ята» колона.

16 липня 2021 року набуває чинності ще низка норм мовного закону. Зокрема, йдеться про статті 7 і 10, які визначають початок іспитування на рівень володіння державною мовою майбутніми державними службовцями, а також особами, які хочуть отримати громадянство України. Також це стаття 23, яка регулює використання державної мови у сфері культури (екскурсійна діяльність, дописи під експонатами; аудіогіди мають бути українською мовою) та стаття 26, яка визначає застосування української в книговидавництві й книгорозповсюдженні (не менше 50% книжкової продукції на книжкових полицях має бути українською мовою).

Як, на Вашу думку, чи відіграють якусь роль подібні листи від українських громад за кордоном?

Безумовно, підтримка закордонних українців надзвичайно важлива. Сьогодні не менше 20 мільйонів громадян українського походження мешкають за кордоном – а це потужна сила, на яку не може не зважати українська влада. Одна з моїх ініціатив – розробка Державної програми реінтеграції закордонних українців з можливістю відкритого обговорення ідеї про створення Міністерства діаспори. Нам справді давно об'єднати зусилля світового українства задля подальшої розбудови нашої країни.

Ви приступили до своїх обов'язків мовного омбудсмена влітку минулого року. Ваша попередниця пані Тетяна Монахова скаржилася на відсутність підтримки з боку влади. Як би Ви оцінили ставлення до вашої інституції тоді й тепер?

З моменту мого призначення Урядом 8 липня 2020 року ми змогли запус-

Демонстрація під час прийняття Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», Київ, 2019 рік.

ти роботу секретаріату Уповноваженого протягом місяця. За перші місяці роботи ми налагодили тісну кооперацію з парламентарями, урядовцями, профільними міністерствами, органами місцевого самоврядування. На нашу адресу надходить велика кількість звернень від громадян щодо порушення їх мовних прав. Ми все це аналізуємо, надсилаємо свої рекомендації, методичні роз'яснення, відчуваючи величезну підтримку з боку громадськості.

Судячи з новин, від січня цього року Вам доводиться працювати дуже багато, оскільки вступили в силу норми закону, які зобов'язують вживати українську мову у сфері обслуговування. Ви приймаєте скарги про порушення мовного законодавства. Чи багато їх? З яких регіонів надходять? Яких галузей стосуються? Який мають характер?

16 січня 2021 року набула чинності 30 стаття закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Відповідно до якої всі надавачі послуг, незалежно від форми власності, зобов'язані обслуговувати споживачів і надавати інформацію про товари і послуги державною мовою. Загалом з початку року до Уповноваженого із захисту державної мови надійшло 1357 повідомлень громадян про порушення мовного Закону. Але вони стосуються не тільки сфери обслуговування. Продовжує зростати кількість скарг на порушення Закону представниками органів державної влади та місцевого

самоврядування. Лише за останній місяць надійшло 25 таких скарг, усього з початку року – близько 100. Водночас за порушення статті 30 за результатами здійснення заходів держконтролю 5-ти суб'єктам господарювання винесені попередження. Відповідно до статті 57 мовного закону в разі повторного порушення протягом року Уповноважений, його представник складає протокол та накладає на суб'єктів господарювання штраф. Та радує те, що більшість суб'єктів господарювання, яким винесені попередження, на мою вимогу протягом 30 днів усунули порушення, як цього вимагає Закон. У першому кварталі 2021 року Київ став лідером за порушеннями норм закону про мову. Було зафіксовано 327 таких випадків. Найменшу кількість порушень за перший квартал цього року зафіксовано у Житомирській області – 2, Рівненській – 5, Сумській – 6. Можна сказати, що нашими заявниками в переважно є жителі обласних центрів.

Ви походите з одного із найбільш русифікованих міст України – Миколаєва. Чи змінюється мовна ситуація там? В інших регіонах півдня та сході України – Одесі, Харкові тощо?

За останні роки ситуація значно змінилася. Сьогодні вже нікого не здивуєш українською мовою в Миколаєві чи Одесі, як скажімо це було ще років десять тому. Я часто їжджу на південь, і можу з радістю констатувати, що сфера обслуговування цілком перейшла на українську. Державною мовою

мене, як і багатьох інших громадян, обслуговують в кафе, перукарні, супермаркеті.

Проте не все так чудово з дотриманням мовного законодавства у моєму рідному місті. В Миколаєві досі функціонує міська програма розвитку російської мови як регіональної. Депутати не можуть зібратися, щоб проголосувати і скасувати це ганебне рішення. Це при тому, що російська як регіональна була передбачена законом Ківалова-Колесніченка 2012 року, який давно визнано неконституційним.

Протягом 2021 року я здійснив дві робочі поїздки на південь України – зустрічався з керівництвом Одеської, Херсонської та Миколаївської областей. Під час зустрічі ми домовились про те, що повинні з'явитися профільні заступники, які стежитимуть за дотриманням мовного законодавства. Переконали, що в кожній області має бути відповідальна особа за імплементацію мовного закону. Йдеться, насамперед, про заступників голів ОДА.

Що Ви думаєте про ідеї запровадження «української російської мови»?

Будь-які заяви щодо необхідності «демонополізувати російську мову» і визнати наявність у нашій країні «української російської мови» не відповідають Основному закону держави, а саме 10 статті, і суперечить у цьому питанні переконанням вітчизняних мовознавців.

Як відомо, що кодифікатором російської мови у світі є Російська Федерація, відповідно поняття кодифікації російської мови в Україні неможливе... Тому я жодним чином не поділяю таких заяв і вважаю їх такими, які не мають жодних перспектив. Хочу нагадати, що на форумі «Україна 30» і Президент України Володимир Зеленський наголосив на тому, що в нашій країні державною мовою є одна – українська, і для неї мають бути створені найкращі умови. Відповідно, «мовне питання» в Україні необхідно закрити раз і назавжди, і перестати на ньому спекулювати. Пам'ятаймо: захист мови – це і захист національних інтересів, основ конституційного ладу. **Противники розширення вжитку української мови часто дорікають тим, що українська мова не надто розвинена у технічній сфері.**

Мовляв, немає добрих книг, текстів чи підручників з радіоелектроніки, інформатики та подібних технічних галузей. Чи так це і чи покращується ситуація у цій сфері?

19 травня цього року Кабінет Міністрів України на своєму засіданні

схвалив Концепцію Державної цільової національно-культурної програми забезпечення всебічного розвитку і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя на період до 2030 року. Прийняття цього документа є надзвичайно важливим кроком для ухвалення визначеної законом Державної цільової програми з розвитку та опанування української мови. Таку програму має розробити Міністерство культури та інформаційної політики.

Програма, зокрема, передбачає: зміцнення державного статусу української мови; обов'язкове використання державної мови працівниками органів державної влади та місцевого самоврядування під час виконання своїх службових обов'язків, недопущення її дискримінації; відкриття мережі курсів з вивчення української мови (в тому числі дистанційних та онлайн-курсів) для різних категорій осіб, зокрема на безоплатній основі; покращення якості викладання державної мови в закладах освіти; сприяння створенню інформаційної, у тому числі медійної, українськомовної продукції для дітей тощо.

Тобто Державна програма – це той наріжний документ, який має сприяти розвитку та розширенню вжитку української в усіх сферах суспільного життя. Як Уповноважений, я готовий сприяти, щоб сама програма була розроблена якомога швидше. Крім того, у Державному бюджеті України необхідно передбачити кошти для її реалізації.

Повернімось за межі України. У яких країнах, на Вашу думку, найкраще захищається рідна мова? З яких країн варто брати приклад?

Будьмо відвертими: Україна занадто багато втратила часу на розробку мовного закону та реальний захист і розвиток української. Це особливо видно, якщо порівняти Україну з Польщею, Чехією, країнами Балтії, які, ставши членами ЄС, сьогодні так рішуче захищають свої національні мови. Треба говорити про те, що їх мовне законодавство виправдано жорстке, бо це питання збереження ідентичності та цілісності в контексті впливу іномовних середовищ. Я тісно співпрацюю зі своїми колегами, мовними омбудсменами Литви, Латвії, Естонії. Мовним законам у цих країнах понад 30 років. Серед перших законів країн Балтії в часи відновлення своєї незалежності – це закони про національну мову. Тому сьогодні в них є весь повний інструментарій та можливості для того, щоб громадяни їхніх країн володіли своїми державними мовами.

Для України цікавим є досвід Латвії в частині імплементації мовного законодавства. Зокрема, це стосується методики здійснення Латвійським центром моніторингу, реалізації механізмів державного контролю, функціонування мережі старших інспекторів, ради громадських помічників (соціальних асистентів), які допомагають попереджати порушення мовного законодавства або сигналізувати про них. Не менш цікавими для України є функції Центру із перекладу нормативно-правових документів ЄС і НАТО, забезпечення функціонування латвійської мови в установах ЄС, а також шляхи реалізації державної мовної політики. Саме Латвія подає приклад того, що таке мовна цифровізація. Зокрема, це – адміністрований Центром мобільний додаток «Мовний друг», який надає можливість громадськості надсилати повідомлення про можливі порушення державної мови, або навпаки, подякувати латвійській компанії, медіа чи вебсайту, який допомагає захищати державну мову.

В країнах Балтії громадяни, які влаштовуються на роботу до будь-якої установи, разом з іншими документами подають сертифікат на рівень володіння державною мовою. І в них з таким сертифікатом йдуть не тільки на державну службу. Коли громадяни подають документи на роботу до будь-якої установи, то докладають сертифікат на рівень володіння національною мовою. Інакше такий громадянин буде безробітним.

Я дуже сподіваюсь, що за мою заявою як Уповноваженого, і за підтримки Латвії, Естонії та Литви, до кінця цього року Україна зможе стати асоційованим членом Європейської федерації національних мовних інституцій (EFNIL). Це говорить про те, що про Україну і про наші мовні проблеми знають і чують. А це і так званий лінгвоцид на окупованих територіях, проросійські наративи в інформаційному просторі, відсутність контрпропаганди та недостатня інформаційна політика. Про це треба говорити на міжнародному рівні, захищаючи національні інтереси. Україна обов'язково стане повноправним членом ЄС, отже українська стане мовою міжнародного спілкування.

Наприкінці 2014 року, ще як народний депутат, Ви приїжджали до Чехії вивчати досвід у сфері освіти. Що запам'яталося з цієї поїздки?

Тоді нашої делегацією у складі знаних освітян Лілії Гриневич, Павла Полянського, Іллі Совсун, Віктора Огнев'юка вивчався досвід освітніх реформ та здійснювалася апробація

концепції майбутнього закону «Про освіту», який набув чинності 2017 року. Власне тоді ми тільки мріяли, щоб української у закладах освіти стало значно більше. Ми були праві: з освіти починається розвиток державної мови, що і довели за ці чотири роки. Нам вдалося, крім іншого, дати старт Новій українській школі, підвищити соціальний статус педагогічного працівника, створити сучасну освітню екосистему. Радію бути співавтором чи не головної реформи років Незалежності.

Пригаду, в Україні часто ставили у приклад Прагу, яка за порівняно короткий час у XIX столітті змогла з повністю понімецького міста стати чеськомовним. Як, на Вашу думку, чи зможе подібним чином стати переважно українськомовною й столиця України?

На мою думку, Київ повинен мати першість у всьому. Столиця має природні переваги стати як законодавцем мовної політики, починаючи від цільової програми розвитку мови, безкоштовних курсів та всіх сфер, в яких застосування української є обов'язковим, так і джерелом лагідної українізації для світового українства. Вірю, що так і повинно бути.

На молоду генерацію української діаспори – та й не тільки діаспори, а й дітей українців в Україні – впливає не тільки оточуюче мовне середовище, якою розмовляє більшість населення, а сучасні глобалізаційні процеси. Діти на «гаджетах» дивляться різні мультфільми, «Пеппу» або «Машу», музичні кліпи, «влогерів» на «ютубі» й часто переймають мову, якою вони розмовляють – англійську, російську... Особливо критичною ця проблема стала протягом останнього року, коли пандемія по-суті змусила учнів займатися переважно он-лайн. Як зберігати українську мову у цих новітніх умовах? Чи розвивається, популяризується вона подібним чином?

Захист прав наших наймолодших громадян, підвищення якості освіти, підтримка української дитячої книги, створення та промоція українськомовного освітнього та розважального контенту має стати справді найголовнішим пріоритетом держави. Діти – це наше майбутнє, тож маємо докласти усіх можливих зусиль, щоб зробити його щасливим, успішним, українськомовним.

Росія прагне перетворити Україну у Боснію

Путін трусить «Скриньку Пандори», але поки що не відкриває

ТЕКСТ: Віктор КАСПРУК

Плакат на акції протесту проти агресії Росії щодо України. Вашингтон, 6 березня 2014 року.

Путін постійно позиціонує себе, як «батька» відродженої російської нації, який вимушений боротися з «жахливим», «лицемірним» і «морально загниваючим» Заходом. Він трусить «Скриньку Пандори», але поки що відкрити її не наважується. Намагаючись інстинктивно вирахувати час, коли він зможе безперешкодно її відчинити, і йому за це нічого не буде.

Можна скільки завгодно вести з російським диктатором мирні переговори, але при цьому потрібно розуміти, що він впритул не бачить існування України у статусі незалежної держави. Син тоталітарного СРСР, Путін, нібито захищаючи «інтереси Росії в Україні», робить усе для того, щоб знищити українську державу. І з цього необхідно виходити політичним елітам, якщо там ще хтось хоче «побачити мир» в очах російського деспота. Путін готовий прийняти від України тільки капітуляцію.

Посунуті «червоні лінії»

Росія постійно вишукує в Україні найбільш вразливі місця. І в Москві щиро переконані у тому, що будь-які заходи відплати після можливого чергового нападу Російської Федерації будуть гучними, але неефективними. Оскільки західні провідні політики вже неодноразово окреслювали «червоні лінії» для Кремля, а після того, як Москва їх порушувала, вкотре відсували їх. Путін посилено маневрує, але найбільше, на що він сьогодні готовий погодитися щодо України – це на фрагментацію українських земель і «перебудову» її державності. В його уяві це може бути специфічне

територіальне утворення, щось на кшталт «Великої Боснії» – коли Україна стає федерацією, а кожна її частина буде мати свої геополітичні, культурні і економічні пріоритети. При цьому, хоча нібито формально територіальна цілісність держави збережеться, але схід України отримає статус, дуже схожий на статус «Республіки Српска» в Боснії. У такому разі про вступ до НАТО і Європейського Союзу взагалі мови йти не може. Виношуючи такі підступні плани, Путін і досі вважає Україну колонією Росії. У цьому й полягає найбільша проблема в російсько-українських стосунках. Після 337 років окупації і колонізації українських земель та жорстокого знищення десятків мільйонів українців, Москва ніяк не здатна геополітично заспокоїтись. Знищення України стало головною національною ідеєю для великої кількості громадян Російської Федерації. Але Росії немає чого запропонувати Україні, крім рабства під облудними лозунгами спільності «двох братських народів». Ця експансіоністська програма Путіна глибоко вкорінена в підсвідомість більшості росіян. Він намагається рухатися у цьому напрямку невеликими кроками, щоб перевірити рішучість колективного Заходу допомагати Україні відстоювати свою незалежність. Якщо він побачить, що США і об'єднана Європа виявляють нерішучість, а міжнародна спільнота діє невпевнено та невинувато, то саме це може підштовхнути Кремль до чергового торгнення в Україну. Москву зовсім не хвилює те, що у казки про «громадянську війну в Україні» ніхто, крім неї самої, не вірить, проте

спадщина імперського минулого не дозволяє їй вивільнитися від свого шовіністичного бачення майбутнього сусідньої держави.

Що він від нас хоче?

Путін і досі вірить, що Києву не вдасться повністю зійти з імперської російської орбіти. Чинниками такої його впертої впевненості є наявність російської церкви на території України, значне поширення російської мови у східних і південних областях, не вичищена й досі агентурна мережа Росії, а також проросійські партії та політики і колабораціоністські настрої певної частини населення, яке травмоване російською пропагандою. Україні нав'язується імперський наратив, який, на жаль, підтримують ті українці, які дотримуються «ідеалів» «спільного православного слов'янського світу», керованого Росією.

У протистоянні Кремлю українці змушені відстоювати не тільки свою незалежність, а й історичну спадщину древньої Русі, до якої Москва не має жодного відношення, свою ментальну близькість до країн Європи, визначення постаті гетьмана України Івана Мазепи як героя України, визнання Голодомору як геноциду проти українського народу, та внесок українців у перемогу в Другій світовій війні.

Москва ж хоче, щоб Україна добровільно прийняла усі її історичні міфи, як «єдино правильне» потрактування української історії. У своєму прагненні домінування над Україною Росія постійно використовує усі доступні їй засоби для того, щоб змінити геополітичну та культурну орієнтацію Української держави. Яка має вирішальне значення не

тільки для майбутнього українського народу, а й для майбутнього розвитку пострадянського простору та країн Східної Європи.

Нашу незалежність вважає «непорозумінням»

В Кремлі очікували, що СНД буде наступником Радянського Союзу, і Україна стане незалежною державою лише формально, у статусі, який мала УРСР. Але коли в Москві побачили, що Україна спромоглася використати час свого перебування у цій Співдружності Незалежних Держав для того, щоб максимально звільнитися з-під впливів Росії, вони не були готові та й не бажали визнавати Україну рівноправною державою, а українців – окремою нацією. Це лише ще більше ускладнило взаємини Російської Федерації з Україною, які й так, від самого початку відновлення української незалежності, були досить складними. Цілком очевидно, що всі «претензії» РФ до України коріняться в імперському минулому Росії. Тому незалежна Українська національна держава розглядається Москвою як щось тимчасове, штучне, «непорозуміння», що незабаром возз'єднається з Росією.

Проте, якщо більшість своїх цілей в Україні РФ не вдалося досягти, то за понад сім років російсько-української війни українців ця війна дуже виснажила. Хоча Росії не вдалося втягнути Україну у свою стратегічну орбіту, але це аж ніяк не зменшило бажання Кремля домінувати над українцями. Починаючи з весни 2014 року, Москва намагається звільнити територію України від... українців. По-іншому усе, що робить Кремль, просто назвати не можна. Росія відмовилася від міжнародного права, самочинно замінивши його на право сильнішого. Російська Федерація стала державою-терористом, яка веде терористичну війну з Україною. Але парадоксальність цієї війни полягає в тому, що коли в якійсь країні Європи терористи вбивають декількох людей, то про це з великим співчуттям і обуренням повідомляє уся світова преса. Проте коли зараз на Донбасі російські терористи майже щодня вбивають українців, які захищають від московських зайд свою землю, то світові мас-медіа обходять це стороною. І це не тільки застосування подвійних стандартів. На жаль, у світі вже звикли з цією трагедією в Україні, і почали вважати її ледь не буденною справою.

Царат і сталінщина в одній голові

Хоча на Заході вже потроху стали усвідомлювати, що Москва добровільно не відмовиться від

В Кремлі мріють про відродження якогось симбіозу царської Російської імперії та СРСР. Вважають «пострадянський простір» своєю сферою впливу, де, на думку кремлівських, мають бути лише залежні від Москви держави і території. Також Кремль прагне поширити свій вплив і далі – на території Російської імперії початку XIX століття

своїх імперських претензій щодо України, але цього розуміння явно замало. Українській державі важко самостійно відбитися від терористичного російського монстра. Путін, продукуючи неоколоніалізм щодо України, прагне відвернути увагу росіян від фатального стану справ у самій Росії, економічна ситуація в якій з кожним днем погіршується. І шкода, що російські військові, за примхою тирана, погодилися виконувати таку підлу роль щодо сусідньої країни, замість того, щоб служити своїй державі. Своєю реваншистською політикою Москва провокує ситуацію, коли вона може повністю опинитися у міжнародній ізоляції. Розраховувати на підтримку з боку Китаю Кремлю не випадає, оскільки в Пекіні мають стосовно Росії зовсім інші плани, і вже готові під час розпаду «Путінської імперії» відхопити для себе російські території на Далекому Сході і в Сибіру. Те, що Путін «геополітично блефує» розуміють усі, та лише він та його подільники думають, що їм силою вдасться нав'язати світу свої правила гри. На міжнародній арені він веде себе так само, як і в Україні. Намагаючись залякати Захід ядерною зброєю, якщо той не відступиться від України, він в Кремлі вважають своєю жертвою, Путін хоче домінувати на світовій арені. І в цьому сенсі він бачить знищення української державності, як ключ до цього домінування.

А оскільки «кремлівські старці» перебувають в своїй ілюзорній віртуальній реальності, то, на їхню думку, міжнародний порядок

нині знаходиться у фазі переходу від однополярного світу до багатополарного, де Російській Федерації відведена ключова роль. Узгоджені після Другої світової війни норми Москва для себе вже скасувала, і там вважають, що РФ краще підготована до цього «нового світу». Оскільки вона має досвід створення «керованого хаосу», невизначеності та зон слабкої або відсутньої державності, які вона систематично створює завдяки своїй політиці «контрольованої дестабілізації», яку вже вповні продемонструвала на Донбасі. Путін хоче, щоб Росію визнали, як впливового глобального гравця, що формує світовий порядок денний. Тому експансіоністський порядок денний він планує переносити на всі можливі сфери. І хоча важко передбачити, що ж в дійсності відбувається у голові Путіна, але зрозуміло одне – він прагне залишити свій дуже «вагомий слід» в історії. Цю програму він з усіх сил намагається втілювати в життя. Російський деспот хоче, щоб його запам'ятали як політичну фігуру, в який би органічно об'єднувались риси Івана Грозного, царя Петра I і Сталіна. Але очевидно, що Путін вибрав для себе програвшу модель геополітичної поведінки. На Заході вже готові до його «сюрпризів», і найбільшим сюрпризом для довічного президента Росії може стати те, що його ніхто не боїться. І хоча йому вдалося порушити баланс світового порядку, це не допоможе Путіну, як і не допомогло його комуністичним попередникам, виграти протистояння з західною цивілізацією.

Військова допомога Україні від США

США відклали військову допомогу Україні в розмірі 100 млн доларів. Як пояснив радник президента США з національної безпеки Джейк Салліван, це мала бути додаткова допомога на випадок ескалації конфлікту з Росією. За його словами, США виділили на військову допомогу Україні цього року 275 мільйонів доларів, але у звітності щодо неї була плутанина. Коли Росія почала стягувати свої війська до українського кордону наприкінці березня, США виділили додаткові 100 мільйонів доларів допомоги Україні. Ці кошти «були непередбачуваним пакетом на випадок подальшого вторгнення Росії в Україну. Це гроші, які виділялися зверху обіцяних 275 мільйонів доларів», — пояснив Салліван. Оскільки російські війська відступили, то США заморозили цей пакет допомоги у разі агресивних дій щодо України з боку РФ у майбутньому,

зазначив радник Байдена. «Ідея про те, що ми затримали будь-яку допомогу в галузі безпеки для України, — просто дурниця», — зазначив він. «Джо Байден зберіг свою прихильність суверенітету та територіальній цілісності України, надіславши їм безпекову допомогу у повному затвердженому розмірі», — додав Салліван, нагадавши, що за тиждень до зустрічі Байдена з Путіним США виділили для України військову допомогу у 150 мільйонів доларів. 18 червня видання Politico з посиланням на джерела повідомило, що США призупинили пакет військової допомоги Україні на 100 млн доларів, до якого входить летальна зброя. Після вторгнення Росії до України у 2014 році й окупації Криму США поставили Україні військову допомогу на суму близько 2,5 млрд доларів. Лише цього року

Пентагон схвалив два пакети допомоги Україні на загальну суму 275 млн доларів. Так, 1 березня 2021 року США надіслали першу частину допомоги на суму 125 млн доларів, куди входять патрульні катери Mark VI, протиартилерійські радары, тактичне обладнання, підтримка супутникових знімків і можливостей аналізу, а також обладнання для надання медичної допомоги військовослужбовцям та бойової евакуації. 11 червня Мініборони США затвердило другу частину допомоги у сфері безпеки для України на 150 млн доларів. До пакета увійшли засоби радіоелектронної боротьби й військово-медичної евакуації, а також обладнання для підвищення безпеки й потужностей баз ВПС України.

НВ

РФ відпрацьовує «варіанти захоплення» трьох міст

Офіс президента отримує інформацію, що Росія відпрацьовує «варіанти можливого захоплення» Києва, Харкова та Одеси. Але президент Володимир Зеленський не вірить у повномасштабну війну. Зеленський розмірковував про стягування військ РФ до кордонів України навесні 2021 року. На його думку, у цього «показового стягування і відведення військ» була зовнішня причина (поява нової адміністрації США), однак імовірність ескалації все ще є. Президент зазначив, що РФ постійно заявляє, що вона ні до чого, треба говорити з підконтрольними їй терористичними організаціями «лнр» та «днр», проте саме Росія готує на вересень навчання з Білоруссю Захід-2021. «Тоді питання: а Захід-2021, навчання, які ви проводите – не «лнр», не ОРДЛО, це ви проводите. Тоді скажіть

мені, а чому тут – за тією інформацією, яку ми отримуємо – відпрацьовуються варіанти можливого захоплення Києва, Одеси, Харкова? Просто дивуєшся, як можна ось так говорити одне, а робити інше», – сказав Зеленський. «Імовірність провокацій є, зокрема, в середині вересня, коли буде Захід-2021. І все ж я вважаю, що в повномасштабній війні РФ не зацікавлена... Я не сказав, що не буде ескалації. Імовірність ескалації є кожен день. Я вважаю, що не буде повномасштабної ескалації. Я дуже в це вірю, тому що це Третя світова війна», – додав він. У березні-квітні 2021-го Росія стягувала війська до східних кордонів України і в тимчасово окупований Крим. НАТО та союзники висловилися на підтримку України. 22 квітня міністр оборони РФ Сергій Шойгу заявив про «завершення

навчань» і початок відведення військ РФ від кордонів України. Однак 18 травня головнокомандуючий ЗСУ Руслан Хомчак заявив, що біля кордонів України залишається 80-тисячне російське військо, і що де-факто РФ відвела не більше 12 тисяч солдатів.

Марк Сир

«Нульова» декларація доходів заробітчан

Депутати Верховної Ради України ввели добровільну нульову декларацію. Ті, хто мав тіньові заробітки, можуть заплатити один раз невеликий податок і узаконити свої статки. Нововведення зокрема зачепить і заробітчан – якщо вони заробляли за кордоном нелегально, то можуть узаконити свій дохід.

Про це розповів глава податкового комітету Ради Данило Гетманцев. «По-перше, закон жодним чином не обмежує заробітчан. Декларування добровільне: якщо вони хочуть – обкладають свої статки, не хочуть – не обкладають. Водночас якщо людина працювала за кордоном офіційно і може підтвердити джерело своїх доходів, їй не потрібно подавати декларацію», – пояснив депутат. Розмір ставок такий: за валюту: 5% (6% у разі оплати протягом трьох років); за валюту за кордоном: 9% (11,5% за оплати протягом трьох років); нерухо-

ен

Білорусь «де-факто» визнала «днр» й «лнр»?

Народні депутати Верховної Ради вимагають від генеральної прокурокки Ірини Венедиктової порушити кримінальну справу проти самозваного білоруського президента Олександра Лукашенка. «Лукашенко... дозволив слідчі дії квазіспецслужб цих суб'єктів. Це визнання окупаційних режимів, і ми категорично проти такого кроку», – сказала депутатка і додала, що «Лукашенко в черговий раз перейшов червону межу». За її словами, відповідне звернення підтримали не лише представники міжфракційного об'єднання «За демократичну Білорусь», але й депутати інших фракцій, за винятком проросійської «Опозиційної платформи – За життя». Депутатка переконана, що правоохоронні органи України не видаватимуть на вимогу Мінська тих білоруських громадян, які фігурують у кримінальних справах у Білорусі за участь в акціях протесту. Раніше генеральна прокурокка України Ірина Венедиктова заявила, що буде детально вивчати всі матеріали білоруських правоохоронних органів про пошук та екстрадицію білоруських громадян, які втекли в Україну від кримінального переслідування за участь у виборчій кампанії та протестах. 16 червня так званий «генеральний прокурор лнр» Сергій Горенко заявив, що його «слідчим» вдалося допитати опозиційного білоруського журналіста Романа Протасевича, і подкував Олександру Лукашенку за можливість провести «слідчі дії» з ним. Посольство України в Мінську звернулося до білоруської влади по офіційні пояснення через цю заяву. Нагадаємо, 23 травня в Мінську був примусово посаджений літак компанії Ryanair, який летів з грецьких Афінів до литовського Вільнюса. На борту перебував критик білоруського режиму, 26-літній Роман Протасевич, та його подруга Софія Сапєга. Вони були затримані білоруськими спецслужбами. Після цього багато авіакомпаній заявили про припинення польотів у повітряному просторі Білорусі. Протасевичу загрожує багатолітнє ув'язнення, в «лнр» йому погрозили смертною карою через його присутність на Донбасі у 2014 році.

ліга

Крюківський завод: пряма підтримка вітчизняного виробника

Компанія «Укрзалізниця» завершила переговорну процедуру з Крюківським вагонобудівним заводом, котрий знаходиться у Кременчуку на Полтавщині, щодо поставки 100 нових пасажирських вагонів, заявив прем'єр-міністр Денис Шмигаль. Загальна сума контракту складе більш ніж 3 млрд грн. «Це дозволить підтримати українське вітчизняне виробництво, сприятиме відновленню промисловості і водночас дасть можливість продовжити оновлення рухомого складу залізниць», – написав він. 14 червня «Укрзалізниця» оголосила переговорну процедуру про постачання вагонів з єдиним учасником – тим же кременчуцьким заводом. Спочатку «Укрзалізниця» проводила конкурентний тендер, але замовника звинувачували в тому, що він прописав технічні вимоги під продукцію даного виробника. Тоді до «Укрзалізниць» зверталися виробники з проханням переглянути технічні вимоги на вагони, аби участь в тендері могли взяти європейські компанії. Також на тендер подала свою пропозицію китайська CRRC. Але «Укрзалізниця» відхилила з торгів усіх конкурентів «Крюківського вагонобудівного заводу» та касувала торги через відсутність конкуренції. Після цього було прийнято рішення про закупівлю за договірною процедурою від однієї компанії. У березні 2020 року тодішній міністр інфраструктури Владислав Криклій, після публічної дискусії із президентом Володимиром Зеленським, пообіцяв, що «Укрзалізниця» замовить у Крюківського вагонобудівного заводу 90 пасажирських вагонів та 3 дизель-потяга.

ен

Українські пасажирські вагони в цехах Крюківського вагонобудівного заводу на Полтавщині.

Інфраструктурні інвестиції до 30-ліття Незалежності

Витрати у 5 423,2 мільйона гривень, передбачені до 30-ї річниці незалежності України, крім святкових урочистостей включають масштабні інфраструктурні проекти, йдеться на сайті Мінфіну. «Модернізація 6 регіональних аеропортів, розбудова євроколії Київ – Львів – Сквили, завершення будівництва нового лікувально-діагностичного комплексу в Охматдит тощо», – йдеться у повідомленні. Сума витрат безпосередньо на урочистості прогнозується на рівні 100 млн грн. Фінансування всіх заходів плану здійснюватиметься за рахунок державного, місцевих бюджетів, інших джерел, в тому числі приватних інвестицій, грантів, донорської допомоги. У висновку Мінфіну вказувалося, що Кабінет Міністрів хоче витратити до 30-ї річниці незалежності України понад 5 мільярдів гривень. З нагоди 30-річчя Незалежності відбудуться заходи, присвячені зміцненню міждержавних відносин та розвитку культурної дипломатії. Безпосередньо 24 серпня, в день народження України, поряд з іншими заходами буде проведено парад із залученням військової техніки. Ввечері відбудеться святковий концерт. Кожне міністерство представить особливий проект у своїй галузі, який сприятиме розвитку України. Очікується приїзд лідерів багатьох держав – партнерів та друзів України. 24 серпня – День Незалежності України, який щорічно відзначається на честь ухвалення Верховною Радою УРСР у 1991 році Акта проголошення незалежності України – політико-правового документа, який засвідчував новий статус Української держави.

ен

Анатолій Дністровий – Anatolij Dnistrovyy
Б-52 – В-52

Випадок — той неочікуваний дар, якого ніхто не сподівається, а тому й особливо ним не переймається. Бо хіба ми можемо розраховувати на речі,

яких навіть нема в нашій свідомості? Тож людина ніколи не готова до випадку, який може нагрянути зненацька і з ніг на голову перевернути все життя. Від задоволення Шефер аж потягується у кріслі, скидає туфлі, запускає ноги далеко під стіл. І раптом знову починає думати про п'єсу. «Тільки не це, тільки не це. Тільки не зараз». «Не ламайся як дівочка. Якраз це, якраз це. Якраз зараз». «Ні, не зараз. Це не той випадок. Не зараз». «Не скигли. Це саме те, саме зараз».

Б-52 тут – не літак-бомбардувальник, а коктейль. У героя цього дотепного і динамічного роману про чоловіка в кризі середнього віку – знову проблеми з алкоголем. І для польотів він ніяк не годиться, бо занадто до землі прибиває його життя. Шар за шаром – гіркувате, вершково-солодке, кисло-ватопряне, кожен шар окремо, і якщо буде правильна концентрація – все загорить і запалає. А на ранок тебе крутить, штиняє і відригує почуття, що звечора запалало щось не те, кицюні мої (і колоритні слівця у Дністрового все ще тішать несамовито). Київ. Задушливі часи правління Віктора Януковича, у суспільстві панує «поганій настрій», молодь прагне Європи і свободи, та влада все більше схиляється до «твердої руки» і радянсько-російських методів. Мирослав Шефер, за походженням український німець – успішний, відомий у мас-

медіа економіст великої іноземної корпорації. Цей сорокалітній аналітик і топ-менеджер в дохпінстерському, домайданному Києві живе на повну, рятуючись від кризи середнього віку в гулянках й алкоголі. Круті знайомства й тусовки. Друзі, в компанії з якими багато що можна собі дозволити. Коктейль ситуацій нічного життя. Полювання на жінок завдяки життєвому досвіду, який він використовує як матеріал для своїх п'єс. Його не відпускає і заводить у внутрішній конфлікт давня мрія стати драматургом. Заради неї Шефер нехтує кар'єрою, переступає через ілюзії шефа й кидає роботу. Якийсь час йому здається, що все відбувається так, як того хотів і до чого йшов — його талант побачили й оцінили. І як тільки він безоглядно закохується в юну анархо-феміністку Варю Кропоткіну, його світ перевертається з ніг на голову. Шефер більше не володіє ситуацією — любовна залежність б'є його нещадно. А тим часом країна вибухає проти авторитарної влади. Кожен робить свій вибір. Епоха безтурботних нічних загулів і важкого алкогольного шоту вибивається із сил.

За стіною у «Б-52» живе Валер'ян Підмогильний (збіги з «Містом» не випадкові). Романи про те, як пишуться романи не такі цікаві, як романи про тих, хто пише романи. Отже, «Б-52» – таки цікавий. Ніжні обдаровані сорокарічні юнаки та їхні письменницькі пристрасті. І трішки алкогольні пристрасті, коли з письменницькими не складається. Є в романі одна вдала штука: він написаний в теперішньому часі, навіть коли ідеться про спогади чи події в минулому. І складається враження, що головна подія життя Шефера відтермінується, що він живе чеканням, і в дурній цій безкі-нечності буде ото ж жити вічно. «Щодня прокидатися в пустелі», він сам назве це так. Дністровий Анатолій – справжнім ім'ям Анатолій Олександрович Астаф'єв – народився 1974 року в Тернополі в родині науковців, на-

вчався у Ніжинському педагогічному університеті імені Миколи Гоголя та у Київському національному аграрному університеті, кандидат філософських наук. Працював у журналі «Український тиждень», видавництві «Грані-Т». Автор шести поетичних збірок, шести романів, трьох збірок есе, багатьох публіцистичних текстів у різних виданнях. Працює на межі контркультури та міської прози з різною соціальною та психологічною складовою. Перекладає з німецької, чеської, польської, білоруської мов, окремі твори Дністрового перекладали англійською, німецькою, вірменською, білоруською та російською мовами. Днями вийшов чеський переклад роману Б-52. Переклав книгу Петр Каліна (1978), україніст Філософського факультету Університету імені Масарика в Брні, досвідчений перекладач з української мови на чеську, удостоєний кількома літературними преміями, академік Міжнародної літературно-мистецької академії України, а також музикознавець, вивчає різноманітні аспекти музики слов'янських народів.

Книга Дністрового та її переклад чеською будуть корисними не лише тим, хто цікавиться сучасною Україною, а й українцям, які вивчають чеську мову або чехам, які вивчають українську.

Дністровий Анатолій. Б-52: роман. — Київ: ВЦ «Академія», 2019. — 256 с. Формат – 130×200 мм (84x108/32). Оправа – 7 (тверда, ламінована). Ціна: 140,00 грн. Dnistrovyy Anatolij. B-52. – Brno: Větrné mlýny, 2021. Počet stran: 284. Vazba: brožovaná. Formát: 130 × 200 mm. Grafická úprava: Kateřina Wewiorová. Cena 200 Kč (běžná cena 299 Kč), e-kniha 199 Kč.

ІНТЕГРАЦІЙНІ КУРСИ «ЛАСКАВО ПРОСИМО ДО ЧЕСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ»

Курси допоможуть вам орієнтуватися в чеському середовищі і їхнє проходження є обов'язковим для отримання дозволу на проживання у Чеській Республіці. Курси проводяться під егідою Міністерства внутрішніх справ ЧР. Більше інформації на сайті:

<https://www.vitejtevcr.cz/uk/vitejte-v-cr>

ДОПОМОЖІМО ВОЛОНТЕРСЬКОМУ ЦЕНТРУ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ УКРАЇНИ В ПРАЗІ

- **Активно діє від 2015 року**
- **Засновником і натхненником є Петр Оліва**
- **Регулярно возить допомогу захисникам України, їхнім сім'ям та школярам прифронтових міст українського Донбасу**
- **Адреса: náměstí Osvoboditelů 1369, Radotín, 153 00 Praha 16**

Номер рахунку для допомоги: 2501638335/2010

Пороги – культурно-політичний часопис для українців у Чеській Республіці. Виходить 12 разів на рік. № 5/2021, рік XXIX. Підписано до друку 22 червня 2021 року. Ел. пошта: porohy@seznam.cz. Інтернет-адреса: www.ukrajinci.cz/ua/casopys-porohy/, реєстрація: МК ЧР/7044. Номер готували: Богдан Райчинець; Віктор Капсрук, Павел Ржегоржік, Тетяна Окопна, Олекса Лівінський. Використовуються повідомлення прес-служб посольств України в Чеській Республіці та Чеської Республіки в Україні, інформагентств та ілюстрації з відкритих джерел. Художнє оформлення та верстка: Тереза Меленова. За достовірність викладених фактів відповідає автор статті. Редакція має право скорочувати матеріали і виправляти мову, не поділяти поглядів автора. Часопис друкується із фінансовою допомогою Міністерства культури ЧР. Видає: спільнота «Українська ініціатива в ЧР», ДНМ, Воцелова 3, 12000, Прага 2, ЧР; зареєстрована Міським судом у Празі, номер документа L 6121; контакт: uicr@centrum.cz, info@ukrajinci.cz, www.ukrajinci.cz; тел.: +420221419821; ід. номер: 60448296. Розрахунковий рахунок: 1925774379/0800. **Porohy** – kulturně-politický časopis pro Ukrajince v České republice. Vychází 12-krát ročně. Název je odvozen od ukrajinského «porih» – říční práh. Č. 5/2021, ročník XXIX. Uzávěrka: 22. června 2021. E-mail: porohy@seznam.cz, web: www.ukrajinci.cz/cs/casopys-porohy/, registrační číslo: МК ČR/7044. Číslo připravili: Bohdan Rajčinec; Viktor Kapsruk, Pavel Rehořík, Tetana Okopna, Oleksa Livinsky. Používáme zprávy tiskových oddělení velvyslanectví Ukrajiny v ČR a ČR na Ukrajině, informačních agentur a ilustrace z otevřených zdrojů. Grafika: Tereza Melenová, www.terezamelenova.cz. Časopis vychází s finanční podporou Ministerstva kultury ČR. Vydává: spolek Ukrajinská Iniciativa v ČR, sp. zn. L 6121 vedená u Městského soudu v Praze, adresa: DNM, Vocelova 3, 12000, Praha 2, ČR. uicr@centrum.cz, info@ukrajinci.cz, www.ukrajinci.cz. Tel.: +420221419821. IČO: 60448296, číslo účtu: 1925774379/0800.

MINISTERSTVO VNITRA
ČESKÉ REPUBLIKY

MĚSTSKÁ ČÁST
PRAHA 4

DŮM
NÁRODNOSTNÍCH
MENŠIN, o.p.s.

Akce je pořádána v rámci projektu
„Žijme na čtyřce společně 2021“
na integraci cizinců spolufinancovaného
Ministerstvem vnitra České republiky.

Безкоштовні консультації для українців в Чехії.

Зміна, втрата, легалізація роботи.
Трудові відносини роботодавця із
працівником.
Візи та перебування в Чехії.

Телефонуйте за номером +420/774 647 635
або напишіть на електронну адресу:
ukrkonzultace@gmail.com

Консультації: понеділок-п'ятниця,
завжди 11:00-13:00 год.

Консультації надаються в рамках проекту
інтеграції іноземців „Живемо на
четвірці разом 2021“, що фінансується
Міністерством внутрішніх справ Чеської
Республіки